

Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu

Odsjek za komparativnu književnost i informacijske nauke

Smjer: Komparativna književnost

***Tema incesta u Faulknerovom Romanu “Krik i Bijes”
tumačena prema Freudovom Djelu “Totem i Tabu”***

Završni Magistarski Rad

Student:

Emina Sarajlić, 3320/2019 - R

Mentor:

Prof. dr. Ugo Vlasisavljević

Sadržaj

Sadržaj	1
Sažetak	2
Uvod	3
Tabu incesta i porodična struktura Compsonovih	5
Incest kroz sinesteziju i mentalnu zaostalost	9
Miris nevinosti i ritual čišćenja	13
Histeričnost i neurotičnost	18
Incestoidno bratoljublje kao zatočeništvo	23
Iz djeteta u odrastanje	26
Kompleks krivnje i želja za afirmacijom	28
Kompleks Inferiornog muškarca	33
Gnjev prema ženama	37
Zaključak	43
Izvori	44

Sažetak

Metodom analize, ovaj rad se bavi, kako sam naslov aludira, tumačenjem Faulknerovog djela “Krik i Bijes” prema Freudovom “Totem i Tabu”, a sa ciljem toga da osvijesti koliko je Faulkner u svojoj naratologiji vješto isprepleo tadašnje psihosocijalno shvatanje unutarnjeg konflikta i subjektivnog osjećaja izgubljenosti i/ili užasa inividue kada se nađe pred tabuom incesta. Zbog zanimljivog pristupa Faulknera da ispriča isti narativ iz nekoliko različitih perspektiva, na likovima braće Compson možemo tako da analiziramo utjecaj faktora incesta u različitim subjektivnim stanjima mentalne svijesti, a identičnim ili komparabilnim objektivnim okolnostima. Iako će rad uključivati primjese različitih naslova stručne literature, posebna je pažnja posvećena djelu “Totem i Tabu” i Freudovoj interpretaciji upravo zbog istraživanja fenomena incesta kroz čin objektivne opservacije, kao i zbog toga što se fokus stavlja na objašnjavanje bihevioralnih paterna ponašanja – a zaključci kojih su primjenjivi na opservirana i do sada neobjašnjena ponašanja braće Compson. Prvo poglavlje, “Tabu incesta i porodična struktura compsonovih” će definirati kontekst analize, kao i osvjetliti posljedice koje nosi Caddy – predmet svih naracija. Drugo poglavlje, “Incest kroz sinesteziju i mentalnu zaostalost” će se baviti Benjaminovom naracijom i opisivanjem kompleksnosti misli i reakcija kod djece i primitivnih skupina – a kojima je Benjamin psihofizički komparabilan – kada je u pitanju nelagoda od incesta. Treće poglavlje, “Iz djeteta u odrastanje”, će dati kontrast Benjaminovoj naraciji iz perspektive Quentina koji vrlo jasno razumije, imenuje i osvještava svoje incestoidne tendencije, dok četvrto poglavlje, “Gnjev prema ženama”, analizira Jasonovu nemogućnost da popusti svoj bijes kada je u pitanju svijest o tome da je seksualni život njegove sestre odredio budućnost kako njega kao inividue tako i njihove čitave porodice kolektivno.

Ključne Riječi: incest, tabu, sinestezija, mentalna zaostalost, rituali, stid, gađenje, odvratnost, neurotičnost, kompleks, inferiornost, gnjev.

Uvod

Faulknerov roman „Krik i Bijes“ ostaje zapamćen po svojem specifičnom pristupu naraciji i linearnosti fabule kroz podjelu romana na četiri dijela, svaki od kojih se odnosi na isti narativ, istom vremenskom periodu, i svaki od kojih ima drugog pripovjedača.

Primjećujemo da se tri od četiri naracije centriraju oko lika Caddy, jedinog ženskog potomka kuće Compsonovih, disfunkcionalne srednjoklasne porodice američkog predgrađa s prve polovine dvadesetog stoljeća. Pripovjedači pomenutih naracija su ni više ni manje nego braća mlade Caddy. Svaki od njih je na drugi način vezan za nju, te se svaki od njih, također, drugačije odnosi prema njoj – Jason iskaljava svoje frustracije nad Caddy, Quentin se ponaša suviše zaštitnički, dok Benjamin zavisnički traži njezinu pažnju. Tematika koja se poprilično eksplicitno prožima kroz cijeli narativ jeste incest i nemogućnost Caddy-ine braće da se nose sa njezinim osamostaljivanjem i obesčašćivanjem.

Dok u Quentinovoj naraciji uočavamo razgovijetne dvojbe u njegovom internom monologu kada je riječ o zbunjujućim i pogrešnim osjećajima koji ga preplavljaju, posebno je intrigantan pristup temi incesta kod Benjaminove naracije, gdje pripovjedač i protagonista, uz to što ima mentalne poteškoće, također ima i sinesteziju. Benjamin ne može da objasni ono što osjeća prema sestri niti da racionalno razluči stvari koje mu smetaju. Prije svega, Benjamin nema osjećaja za vrijeme i prostor, te svako sjećanje doživljava kao trenutni tok radnje, što dalje fragmentira radnju sa svakim okidačem na novo sjećanje. Drugo, njegove se emocije, koje ne može da racionalno procesira, većinom vežu za mirise. Tako sestrinu čistinu Benjamin doživljava kroz navalu mirisa prirode – lišća, ili drveća – dok nedostatak iste doživljava kroz manjak mirisa ili smradove, što mu izaziva nelagodu, pa počinje da urla. Za znatiželjnog čitaoca, ovakav interni monolog i percepcija svijeta daju potpuno novu sliku o tabu temi kao što je incest.

Freud u svom djelu „Totem i Tabu“ incestu pristupa na specifičan način; naime, incestoidne tendencije ljudske vrste ilustrira prema običajima, uvjerenjima i praksama primitivnih naroda. Freud podvlači svaku kulturološku praksu odabranih naroda te daje hipotezu kroz sopstvenu psihoanalitičko-antropološku analizu date prakse da bi objasnio zašto ljudi pred činom incesta

razmišljaju i postupaju kako razmišljaju i postupaju. Freud implicira da se korijen samog incesta, kao i sama klasifikacija istoga kao socijalni tabu, može pronaći u analizi naših predaka i objasniti kao transgeneracijski preneseni instinkti i reakcije koji svoja logička objašnjenja nalaze u periodu totemizma.

Mnogi od koncepta koje je Freud predstavio u djelu "Totem i Tabu" baš nalazimo u fabuli djela "Krik i Bijes". Između ostalog, tu su Benjamin – kao moderni egzemplar primitivnog čovjeka, psihoneurotičarska priroda ilustrirana na primitivnom idiotu kao i na modernom civiliziranom čovjeku, kompleks moći i borba za superiornost muškaraca unutar jednog plemena/totema, pa i sama totemska struktura kao takva u jednoj neurotičarskoj, izoliranoj zajednici kakva je bila domaćinstvo porodice Compson.

Ovaj će rad, stoga, analizirati i izdvojiti specifične naratološke elemente i pripovjedački stil relevantnih dijelova romana „Krik i Bijes“ koji se odnose na prožetu temu incesta u fabuli, te iste tumačiti prema Freudovom djelu „Totem i Tabu“ kao osnova za datu tezu – da je Faulknerov roman „Krik i Bijes“ savršena književna i naratološka ilustracija za psiho-socijalnu analizu unutarnjeg konflikta i različitih metoda suočavanja i procesuiranja osjećaja kod individua koje se nađu pred primitivnim tabuom incesta.

Tabu incesta i porodična struktura Compsonovih

Za razumijevanje analize naratoloških elemenata u djelu “Krik i Bijes” kroz “Totem i Tabu” moramo prvo da razumijemo porodičnu strukturu Compsonovih, kao i osnovnu tezu kojom se Freud vodi pišući ovo psihoanalitičko djelo.

Freud u djelu “Totem i Tabu” istražuje izričitu fobiju incesta na koju nailazimo kod primitivnih naroda. Mjere prevencije koje ovi primitivni narodi uvode nastoje da preveniraju bilo kakvu izloženost incestu, pa čak i slučajnu, stavljajući totemsko uređenje na višojem mjesto nego biološko srodstvo uže porodice:

“Sve što potiče od istog totema je krvno srodstvo, sve je to jedna porodica i u toj porodici se i najdalji stepeni srodstva smatraju apsolutnom preprekom sa seksualno spajanje.”¹

Freud počinje tumačenje u svom djelu, “Totem i Tabu”, sa postavljenom tezom, a koju će kasnije dokazivati na konkretnijim primjerima, da je egzogamija starija od bilo kojih kompleksnijih društvenih uređenja, zakona ili religija (a moguće da je čak i bila prethodnik samoga totemizma) i počiva u urođenom strahu, to jeste tabuu, od incesta. Tabu je vršio ulogu nalik ulozi zakona, jer “zakon zabranjuje ljudima samo ono što bi mogli da učine pod pritiskom svojih nagona. Ono što sama priroda zabranjuje i kažnjava – to ne mora da zabranjuje i kažnjava zakon”.² Strah od incesta je društvena struktura napravljena kao temeljni zakon svih zakona modernih ljudskih zajednica da bi se zabranio incest kojeg priroda ponekad i dozvoli, ali koji kod većine ljudi budi osjećaj odvratnosti.

Kuća Compsonovih je, prije svega, izričita alegorija primitivnosti društva. Djeca su većinski prepuštena samima sebi. Otac skoro pa da se i ne spominje u naraciji, dok je majka hipohondar koji ne stiže o djeci voditi brigu jer je hiper-fokusirana na svoje zdravstvene nelagode. Djecu hrane i oblače prisvojene sluge afričkog porijekla. U naraciji, nema pomena nikakvog uplitanja

¹ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 128.

² Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 249.

društvenih struktura u (ne)sklad unutar kuće: ne postoje policajci, doktori, medicinske sestre, njegovatelji, učitelji ili bilo koji drugi obilaznici kuće Compson koji bi ispunjavali bilo kakvu ulogu društvene uspostave. Djeca su, poput divljaka, prepušteni sami sebi, da se organiziraju, nauče, i vaspitaju, kako već znaju i umiju.

Nedostatak autoriteta je možda i prvi korak ka tome da se odgonetne zašto djeca Compsonovih naginju prema nečemu što mi shvatamo kao tabu: “tabu je prastara zabrana nametnuta *spolja* (od nekog autoriteta)”³.

Moderna istraživanja o porodičnim dinamikama u incestoidnim domaćinstvima naglašavaju da su neki od rizikofaktora za prijestup odsutne i nemarne majke, manjak pokazivanja ljubavi između članova porodice, grupno rađanje određenih stvari koje su inače individualne – poput kupanja ili spavanja, te prisutnost drugih psihosocijalnih stresora – poput bolesti.⁴ Već ovdje vidimo da je kuća Compsonovih po svojoj dinamici visokorizično okruženje.

Freud ističe da ne postoji jasan i dokazan odgovor na pitanje zašto je strah od incesta toliko primalan. Hipotetiše da vrlo vjerojatno ‘divljaci’ prepoznaju da je dio odrastanja odmicanje od infantilne privrženosti majci i sestri, te da bilo što suprotno budi strah, nelagodu, ili čak i osjećaj odvratnosti. Ovaj osjećaj odvratnosti se također javlja između braće i sestara, kao i bilo kojih drugih osoba koje su odrasle u zajedničkom kućanstvu, jer u zajedničkom kućanstvu *nedostaju preduslovi koji bude nagon za parenjem*:

“Između osoba koje su zajedno odrasle od detinstva navika je otupela sve čulne draži vida, sluha, ili dodira, usmerila na puteve mirne naklonosti i opustošila snagu koja prouzrokuje erotski nadražaj neophodan za nastajanje polne tumescencije”⁵.

³ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 158

⁴ Pusch, S., Ross, T., Fontao, M. I. *Okruženje Unutarobiteljskih Prijestupnika: Sustavni Pregled Dinamike u Incestuoznim Obiteljima*. 2022. Str. 13.

⁵ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 248.

Ako se ovaj nagon, pak, javlja, to može jedino da bude u domovima kao što je dom Compsonovih gdje se rađa pretjerana privrženost između djece – moguće jer, u njihovoj izolaciji, drugih ‘opcija’ ni nema. Međutim, istodobno, instinktivno, razumiju da je općenje jedni sa drugima nešto što je pogrešno.

Zaista, izgleda da sve i jedan od trojice Compson braće shvaća, svaki na svoj način, da postoji izričita doza neodvojenosti – pretjerane i abnormalne privrženosti – kada je u pitanju njihov individualan odnos sa Caddy. Međutim, kao da ne shvaćaju dubinu tog odnosa, što on predstavlja, i u čemu je ukorićen. Čak ni Quentin, koji postane samosvjestan na kraju, zbog čega i sam sebi oduzima život, nije jasno nikada razlučio otkud toliki strah od te njegove privrženosti svojoj sestri, i zašto je taj strah toliko velik, nepovratan, i neprekoriv da je suicid jedini način da se pobijedi?

Freud *tabu* opisuje kao nešto što “sa jedne strane znači: sveto, posvećeno, a sa druge: strašno, opasno, zabranjeno, nečisto.”⁶ Dalje, Freud dodaje da je tabu zabrana koja je “usmjerena protiv najjačih čovjekovih požuda. Želja da se ova prekrši i dalje postoji u njegovom nesvjesnom [...] magična sila koja se pripisuje tabuu svodi se na sposobnost dovodenja ljudi u iskušenje, ona se ponaša kao zaraza jer je i primjer zarazan”.⁷

Tako, izgleda da su braća Compson zaraženi. Kod Benjamina, slučaj je takav da on nije svjestan činjenice da je zaražen. Kod Quentina, slučaj je takav da je on i svjestan toga da je zaražen – i opsjednut mišlju kako je zaraza bez lijeka, dok Jason pliva u međuprostoru – ne smatra da je zaražen čarolijom tabua incesta, ali ni ne poriče činjenicu da je opsjednut time da se sveti ženske rodu – posebno, nećakinji – za sve grijehе svoje sestre. Isto tako, nailazimo na tri različite perspektive – Benjamina, koji bez predumišljaja skače na svojim instinktima, Quentina, koji se kida radi postojanja instinkta, i Jasona, koji tim instinktima prkosi i nasilno pokušava da bude jači od njih.

⁶ Sigmund, F. O *Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 141.

⁷ Sigmund, F. O *Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 158.

U Faulknerovom romanu, tabu incesta je mnogo kompleksniji od jednostavne seksualne zaluđenosti braće svojom sestrom. Nailazimo i na Edipov Komplex, a kojeg Freud, ugrubo, opisuje kao želju potomaka da nadjačaju roditelja istoga spola, a dobiju intimnu privrženost roditelja suprotnog spola.⁸

U slučaju braće Compson u djelu *Krik i Bijes*, njihova porodična struktura sama po sebi nije bila linearna – majka, kao već navedeno, bješe samo-zaluđeni hipohondar koji, ustvari, i nije ispunjavao ulogu majke. U takvoj strukturi, Caddy ne samo da je bila sestra svojoj braći, nego je ona igrala i ulogu njihove majke. U Benjaminovoj naraciji, nalazimo tragove koji ukazuju na to da Caddy preuzima tu ulogu još od sedme godine svog života, čak se u nekim trenucima ponašajući i zrelije nego njihovi odrasli afroamerički služavci bez imalo gubitka takta – a što je, za sedmogodišnju djevojčicu, prvo jako impresivno, a potom i dodatni indikator disfunkcionalnosti porodice u kojem ulogu glave porodice (plemena, totema) preuzima sedmogodišnja djevojčica:

“‘Ja ne mogu više večere’, reče Quentin. ‘Moraš jesti ako ja kažem da moraš’, reče Caddy, ‘zar ne mora, Disley?’”⁹

“‘Ššš Disley’, Caddy reče. ‘nemoj govoriti tako glasno, moramo biti tihi’. ‘Ti začepi i budi tiha onda’, Disley reče, ‘Gdje je Quentin?’. ‘Quentin je ljut jer smo večeras morali slušati mene’, Caddy reče.”¹⁰

Kasnije će se totemska zajednica Compsonovih raspasti kada će matrijarhalna figura, predmet obožavanja, ali i ujedno predmet zaluđenosti, Caddy, odlučiti da napusti njihov dom, da se uda, i da pokuša da živi koliko toliko prosječan život.

Iako Caddy nije narator niti jednog od poglavlja u Faulknerovom djelu, opservacije koje dobivamo od njezine braće vrlo jasno oslikavaju i traumatsko iskustvo koje je ona imala kao centar svih dešavanja – i pozitivnih, i negativnih – te koje je posljedice to ostavilo na nju:

⁸ Sigmund, F. *Ego i Id i Ostala Djela*. 1923. Str. 172-179.

⁹ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 35.

¹⁰ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 50-51.

“Utjecaj koji incest ima na seksualizaciju i preuranjenu seksualnu aktivnost može izložiti preživjelu osobu riziku da postane seksualno aktivan u mlađoj dobi i možda se upusti u promiskuitetno eksperimentiranje [...] Neselektivno seksualno ponašanje moglo bi proizaći iz potrebe za bliskošću i intimnošću kojih je preživjela osoba bila uskraćena, zajedno s uvjerenjem povezanim sa zlostavljanjem da je seksualnost sredstvo kojim se postiže takva bliskost”¹¹

To se upravo desilo sa Caddy – već sa 14 godina bježi od kuće da se po igralištima i šumama skriva sa momcima, a (što ćemo saznati mnogo kasnije) pri tome bez posebnog razloga, jer joj se zapravo svi oni gade. Caddy nije doživjela da njezinu ljubav i brigu istinski uzvraća iko u kući Compsonovih. Jedinu pažnju koju je dobivala bila je u vidu tabua.

Najzad, ono što je možda poetično na raspadu zajednice Compsonovih jeste činjenica da je porodičnu disoluciju napravio incest koji iza sebe nije ostavio potomstvo. Naime, djeca rođena iz incestoidnih odnosa imaju znatno višoj stopu smrtnosti u ranom djetinjstvu, kao i znatno veću stopu rizika od razvoja raznih psihofizičkih poteškoća¹² Freud, međutim, ističe da primitivne narode nije zanimao higijenski efekt na potomstvo niti eugeničnost potomaka¹³ – zaista, Compsonovi nisu imali potomke koji su nosili bilo kakav biološki defekt zbog incestoidnih odnosa. Pa, ipak, niti jedan od sinova nije ostavio potomka koji bi nastavio porodičnu lozu, upravo zbog toga što su, otrovani zaludenošću svojom sestrom, bili uskraćeni za sposobnost stupanja u zdravu, dugoročnu vezu sa nekom ženom koja bi im podarila potomstvo.

Incest kroz sinesteziju i mentalnu zaostalost

Sama Freudova metoda analize jeste *proučavanje primitivaca da bismo razumjeli ono primitivno u sebi*. U slučaju Faulknerovog narativa, Benjamin jeste ovaj primitivac. Njegova naracija namjenski dolazi prije Quentinove da bismo mogli razumjeti osjećaje i impresiju situacije u kući Compsonovih te kompleksnost odnosa braće Compson sa Caddy, a prije nego nam narator eksplicitno kaže da se radi o incestu – što se dešava u Quentinovom poglavlju.

¹¹ Potter, L. *Kako incest u djetinjstvu utječe na interpersonalne odnose odraslih žena*. 2002. Str. 10-11.

¹² Seemanová, E. *Studija Djece Incestoidnih Parenja*. 1971, Str. 108–128. 1971

¹³ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 250.

Ono što je Benjamin čini primitivcem jesu dvije stvari. Prva je njegova mentalna zaostalost. Pojam mentalnog zaostajanja kao takav često ima širok spektar značenja. U Benjaminovom slučaju, spolja, Benjamin je ono što bi psihologija čak mogla klasificirati pod ‘idiociju’:

“To su osobe koje nisu sposobne da same sebe čuvaju od običnih fizičkih opasnosti, za sebe ne mogu ništa da učine, prljavi su, slinavi, zamazani izmetom, mokre u odelu, halapljivi, nekusni, često fizički teško defektni, da oduzetostima i čestim deformacijama u telesnom razvoju. [...] Nauče s mukom i to vrlo kasno da govore, ali im je govor uvek teško izmenjen. Obično se svodi na otpuštanje nekih nerazumljivih i neartikulisanih glasova.”¹⁴

Iz Benjaminove naracije, vidimo da Benjamin može savršeno dobro da razumije svoje ukućane. Međutim, obzirom da nije razvio moć govora, on ne zna kako da artikuliše svoje potrebe, bez obzira na koherentnost svojih misli. “Umjesto da komunicira riječima, Benjy je prepušten komunikaciji na instinktivniji način, komunicirajući svoje potrebe i želje kroz stiskanje, grljenje, stenjanje i zavijanje.”¹⁵ Benjamin, također, čini se da je u potpunosti svjestan svojih epizoda plakanja ili ispuštanja glasova, te iracionalnog ponašanja, ali uvijek bez nekog objašnjenja zašto je do njega došlo:

“Nisam plakao, ali nisam mogao da se zaustavim. Nisam plakao, ali zemlja nije bila mirna, a onda sam plakao.”¹⁶

“Vratio se. Plakao sam glasnije i vukao Caddy za haljinu. ‘Idi, Charlie.’ Caddy reče. Charlie pride i stavi ruke na Caddy, a ja sam još više plakao. Plakao sam glasno. “

Naravno, iz perspektive odraslog čitaoca, nama je jasno zašto Benjy plače ili radi neke određene stvari. U prethodnim isječcima, primjerice, jasno nam je zašto dijete počinje da plače kada ima osjećaj nesigurnosti tla pod nogama – osjeća strah. Iz perspektive odraslog čitaoca, jasno nam je

¹⁴ Stojilković, S. *Psihijatrija sa Medicinskom Psihologijom*. Str. 91.

¹⁵ Strawser, J. *Muška Trauma u William Faulknerovom Krik i Bijes*. Str. 8.

¹⁶ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 31.

i da se dijete krije iza odrasle osobe kada se osjeća kao da je u nevolji ili u opasnosti. Međutim, nije u potpunosti jasno da li Benjamin razumije zašto radi sve stvari što radi, ili samo opaža svoje pokrete i na neki način svom životu pristupa kao ‘obzervator iz trećeg lica’. Jedan od indikatora da bi mogla biti riječ o ovom drugom slučaju jeste da ponekad ljudi iz Benjaminove okoline govore o njemu u njegovom prisustvu:

“‘Takav je cijelo jutro. Kontam, jer mu je rođendan.’ / ‘Koliko mu je?’ / ‘Trideset Tri’, Luster reče. ‘Jutros mu je trideset tri’. / ‘Hoćeš reći da mu je tri godine – trideset godina?’”¹⁷

Ovaj isječak dolazi iz prve naracije romana *Krik i Bijes*, dakle, iz Benjaminove naracije – to znači da je on vrlo dobro zapamtio ovu diskusiju između Lustera, dečka koji je zadužen da ga pričuva, i igrača na Golf terenu. Međutim, ‘bilježenju’ ove konverzacije ne sljeduje ništa više od ovoga. On ne opisuje kako se osjećao kada je čuo da se o njemu govori, niti postoji bilo kakav indikator da uopće procesira ono što čuje.

Faulkner je pokušao da predstavi Benjamina kao nekoga ko je zarobljen u sopstvenom tijelu svojom idiocijom: U jednu ruku, očigledno ima vrlo dobro pamćenje koje uspijeva da isprati konverzacije od početka do kraja, on ima potrebe koje čitaoc može da doživi skupa sa njegovim interim monologom, a što sve skupa dokazuje da u Benjaminu ipak postoji neka vrsta *svijesti* i *kognitivne sposobnosti*. U drugu ruku, ono što nedostaje jeste potvrda o tome koliko u Benjaminu postoji *samosvijesti*, i ako postoji, da li Benjamin pati zbog toga što razumije – a ne može da odgovori, što želi – a ne može da zatraži, ili je njegovo kukanje i plakanje uvijek uslovljeno samo primalnim instinktima koji ne zaziru u teritoriju emocionalnog i intelektualnog, poput djeteta u kolijevci? Ako je riječ o ovome drugome, onda postaje posebno intrigantno proučavati aspekt incesta, a kojim će se u Benjaminovoj naraciji konkretnije početi baviti potpoglavlje “*Miris nevinosti i ritual čišćenja*”, upravo zbog toga što bi onda značilo da je Faulkner također predstavio incest kao primalni instinkt ljudi koji čak prevazilazi ljubav ili drugarstvo – prema kojima Benjamin pokazuje apsolutnu ambivalenciju tokom cijele naracije.

¹⁷ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 28.

Druga stvar koja Benjamina čini kompatibilnim primitivcima jeste njegova sinestezija:

“Sinestezija je opisana kao stanje u kojem jedan podražaj pokreće sliku ili iskustvo u zasebnom osjetilnom modalitetu, tako da se zvuk ne može samo čuti, već i okusiti, pomirisati ili čak osjetiti kao fizički dodir; riječ doslovno znači ‘zajedničko iskustvo’”¹⁸

Benjamin je imao sinesteziju koja je odlikovana u pretvaranje osjećaja i koncepta u mirise. Kada bi dotakao ogradu, nije osjećao hladnoću svojim rukama, nego je mogao mirisati hladnoću u zraku. Kada je pio alkoholno piće, govorio je da osjeća vatru na jeziku, a ne žestinu pića. Kada je riječ o ljudima koji su Benjamina tretirali dobro, on nije koristio tu riječ – ‘dobri’ – nego je uvijek govorio da mu se *dopada njihov miris*.

U kombinaciji sinestezije i mentalne zaostalosti, Benjamin na neobičan način doživljava prošlost. Naime, čini se kao da ono što kod drugih ljudi okine efekat sjećanja, kod Benjamina, ipak, je okidač za nastavak radnje u trenutnom vremenu. Samim time, crte preskoka iz jedne vremenske linije u drugu znaju biti posve zamršene. Primjerice, privlačenje kroz ogradu u trenutnom vremenu naraciju nastavlja u djetinjstvu, godinama ranije, kada je to isto radio sa Caddy, već u samoj sljedećoj rečenici:

“‘Samo čas’, reče Luster, ‘zakačio si se opet za taj klinac. Zar nikada ne možeš da se provučesh ovuda, a da se ne zakačiš za taj klinac’. Caddy me otkočila, i provukli smo se.”¹⁹

Većina okidača koji Benjamina mentalno šalju iz ovog u neko prošlo vrijeme imaju veze sa Caddy, i sa time kako ona miriše. A, za razliku od drugih ‘dobrih ljudi’ u njegovom životu, Caddy nije imala samo ‘miris koji se Benjaminu sviđa’ nego je imala veoma specifičan miris – miris lišća, miris drveća. Benjamin ne može da artikuliše svoje incestoidne osjećaje, jer on ne poznaje značenje riječi “incest”, te vjerojatno ne bi razumio što “incest” kao koncept znači sve i

¹⁸ Robinson, C. *Sinestezija i Sjećanje: Eksploratorna Analiza*. Str. 2.

¹⁹ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 12.

da mu ga netko predstavi. Međutim, Benjamin instinktivno, primalno, kao primitivci koji se nalaze predmetom Freudove analize, osjeća taj incest, to jeste – u njegovom specifičnom slučaju, on može da namiriše seksualnu čistoću, to jeste nevinost, svoje sestre. Taj miris nevinosti opisuje kao miris prirode: lišća, i drveća. Bilo koji indikator da se taj miris možda gubi, to jeste – da se nevinost njegove sestre gubi van njegovog utjecaja – u Benjaminu izaziva opšti haos koji zahtijeva ponovnu uspostavu te nevinosti da bi prošao.

Miris nevinosti i ritual čišćenja

Naime, kada Caddy dolazi u pubertet, i kada počinje da ispituje svoju seksualnost sa muškarcima i da se oblači i ponaša odraslo, Benjamin počinje histerično da plače, i više ne osjeti miris drveća. Caddy je u tim godinama ovo primjećivala i, čini se, bila dobro svjesna razloga zbog kojeg Benjamin histeriše kako histeriše:

“‘Šuti Benjy’, Caddy reče, ‘Uznemirit ćeš majku, šuti’. Ali nisam šutio, i kada je otišla pošao sam za njom i ona je zastala na stepenicama pa sam i ja zastao. ‘Što je, Benjy’, reče Caddy, ‘Kaži Caddy, ona će sve učiniti, pokušaj’. [...] Otišao sam do vrata banje. Čuo sam vodu. [...] Slušao sam vodu. Nisam više mogao čuti vodu i Caddy je otvorila vrata. ‘I, Benjy’, reče Caddy. Pogledala je u mene i ja sam prišao i ona me zagrlila. ‘Jesi li opet našao Caddy’, reče ona, ‘jesi li mislio da je Caddy pobjegla?’. Caddy je mirisala kao drveće. [...] ‘Svega mi’, reče Disley, ‘moje djetesce je dalo Disley bocu parfema. Vidi, Roskuse!’. Caddy je mirisala kao drveće. ‘A mi ne volimo parfem’, reče Caddy.”²⁰

“‘Neću više, nikad. Benjy.’ Onda je ona plakala i ja sam plakao i grlili smo jedno drugo. ‘Šuti’, ona reče, ‘šuti, neću više’. I tako sam ušutio i Caddy je ustala i ušli smo u kuhinju i upalili svjetlo i Caddy je uzela kuhinjski sapun i isprala si usta nad česmom, jako. Caddy je mirisala kao drveće.”²¹

²⁰ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 47-48.

²¹ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 52-53.

Primjećujemo da se miris drveća naposljetku i vraćao, ali tek nakon što bi se Caddy istuširala, ili oprala usta. Pranje vodom, po Freudu, jeste dio ceremonijalnog čišćenja od rada (ili primisli na rad) nečega što se smatra tabuom:

“Najčešća opsesivna radnja je pranje vodom (opsesija pranjem). Dio zabrana određenih tabuom se može na ovaj način izmijeniti, takoreći. njihov prijestup se može načiniti ‘ponovno dobrim’ kroz ovakvu ‘ceremoniju’. pri čemu i ovde lustracija vodom ima prvenstvo”²².

Zanimljivo je istaći da koncept pranja grijeha nije ritual samo kod primitivnih naroda, nego ga nalazimo u mnogim monoteističkim religijama koje su visoko zastupljene i sada – početkom dvadeset prvog stoljeća. U kršćanstvu, sam ulazak u vjeru se obilježava činom krštenja, a što je, zapravo, težnja da se vjeri posveti tek nakon ritualnog pročišćavanja fizičkog tijela. U islamu, uzimanje abdesta kao predradnja molitvi služi identičnoj svrsi. Zajednička ideja ovih ritualnih radnji jeste, zapravo, da se fizičkim pročišćavanjem tijela simultano dolazi do duševne čistoće. Pored onog što je isključivo vjersko – nailazimo na sličnu alegoriju i kada govorimo o kulturološkom, a što se, primjerice, očituje u jeziku: u mnogim jezicima, prijevodne ekvivalente riječi ‘čisto’ i ‘pročišćeno’ se mogu odnositi i u kontekstu fizičkog, ali i u kontekstu duševnog.²³

Tako, primjerice, kako se Indijanac iz plemena Pima koji je ubio Apača u Freudovoj obzervaciji podvrgava teškim obredima čišćenja i ispaštanja, a koji uključuju kupanje u najbližoj rijeci cijelih sedamnaest dana nakon grešnog čina ubojstva do javne ceremonije pročišćavanja²⁴, tako se Caddy podvrgava činu pranja tijela – i to selektivno onih dijelova tijela koji su učestvovali u nečistoj radnji (jednom je to bilo cijelo tijelo, ali jednom, pak, samo usta, koja su učestvovala u poljupcu) – a sve do ceremonijalnog izlaska pred Benjamina, koji će mirisom osuditi da li je čišćenje uspješno prošlo ili ne, a konačna presuda će biti prestanak ili nastavak njegova urlanja.

Ključno je i istaći kako u vjeri, kulturi, pa i primitivnim običajima i ceremonijama činovi i čišćenja i obeščišćavanja dolaze isključivo iz apstraktnih uvjerenja, to jeste – grijeh ne ostavlja

²² Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 152.

²³ Zhong, C., Liljenquist, K. A. *Pranje Grijeha: Prijetnja Moral i Fizičko Pročišćavanje*. 2006. Str. 1451

²⁴ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 163-164.

fizički trag na tijelu koji se mora, ili uopće može, oprati i očistiti bilo ritualnim bilo praktičnim pranjem vodom. Ovo uvjerenje pročišćavanja kao takvog najvjerojatnije da i jeste ukorijenjeno u tome da ljudi instinktivno asociraju grijeh i grešne radnje sa doslovnom, fizičkom prljavštinom, u kom slučaju je pranje, po logici, rješenje za doslovno otklanjanje te prljavštine:

“Metafora morala-čišćenja je duboko ukorijenjena u životu tijela, u ovom slučaju – našim primitivnim iskustvima sa prljavštinom, vodom i higijenom. Kako kažu, *čistoća je prva stvar do božanstva*. Ovo sve nam ukazuje na to da ljudi vijećaju o moralu, grijehu i spasenju iz prirodnih nagona duboko ukorijenjenim u kaznenim supstitucijskim doktrinama. Izgleda da mi ljudi ne možemo a da o grijehu ne razmišljamo u kontekstu prljavštine i kontaminacije. Zapravo, moguće da su prljavština i čišćenje prljavštine osnovna metafora grijeha i spasenja, psiho-teološki kamen temeljac na kojem su sva naknada shvatanja građena.”²⁵

Benjamin izgleda da uopće na ovaj fenomen čišćenja i onečišćavanja ne gleda kroz apstrakciju, nego u Benjaminovom svijetu zaista postoji fizičko onečišćavanje, koje on doslovno svojim čulima može da namiriše. U svom njegovom ograničenju, Benjamin vrlo vjerovatno da kroz mirise i ovu cjelokupnu analogiju mirisa na lišće ili drveće pokušava da zadrži sestrinu čistoću, onakvu kakvu imaju lišće i drveće nakon kiše, i jedino zapravo ta kiša – to jeste, ritual pranja, uspijeva da vrati tu čistinu. Benjaminova opsesija sestrinom čistoćom i zadovoljstvo ritualom pranja ukazuje na njegovu incestoidnu tendenciju da kontroliše seksualno-intimni aspekt života svoje sestre, umjesto da ga se, a kako je u odnosu bez incestoidne konotacije, isti uopće ne tiče.

S druge strane, u Benjaminovom svijetu, u kojem ne postoji totemsko društveno uređenje i drugi pripadnici zajednice koji bi mogli da mu objasne razliku ‘*ispravnog*’ i ‘*pogrešnog*’, moguće da gledamo i u slučaj gdje je moral okrenut naopačke. Preciznije, moguće da je u ovom usamljenom i izoliranom svijetu kojeg Benjamin živi incest nešto što je ispravno – jer, opsjednutost sestrinom intimno-seksualnom čistinom njega čini smirenim i sretnim, a odstupanje od njega ga uznemirava i čini da urla. Brat koji ne naginje ka incestoidnim tendencijama ne bi trebao da mari za to da li je njegova sestra upravo imala prvi poljubac, i prirodan odvitak njihovih života u

²⁵ Beck, R. *Nečisto: Meditacije o Čistoći, Gostoljubivosti i Smrtnosti*. 2012. Poglavlje 3, potpoglavlje 4.

kojem se ona uda i stvori zajednicu sa drugim muškarcem van porodice (totema) bi trebao da ga raduje. U Benjaminovom slučaju, pak, *činjenica da Caddy nalazi momke je tabu*.

Ovaj zaključak je dodatno naglašen činjenicom da u Quentinovoj naraciji (kojom se bavi naredno poglavlje ovog istraživanja) imamo jasno priznanje obostranih incestoidnih tendencija između njega i Caddy²⁶, ali u Benjaminovoj naraciji ne postoji niti jedan fragment sjećanja koji uopće pridaje ikakvu pažnju odnosu između Quentina i Caddy – a kamo li da postoji neki fragment u kojem je njime uznemiren, iako Benjamina poprilično lako mnoge stvari uznemiravaju. To znači da Benjamina nije plašio niti uznemiravao incestoidni odnos sopstvenog brata sa sopstvenom sestrom, nego ga je samo plašila pomisao da u odnos sa njom stupi neko “*iz vana*” (iz drugoga totema).

Dokaz tome da Benjamin odobrava odnose između Caddy i Quentina jeste u jednom specifičnom fragmentu kada je istakao da Caddy i Quentin skupa sjede sa njim dok pada kiša, i samo u tom trenutku kada su skupa se obazirao na Quentinov miris – i taj miris je bio miris kiše:

“Čuo sam sat i čuo sam Caddy kako stoji iza mene i čuo sam krov. Još uvijek pada kiša, reče Caddy. Mrzim kišu. mrzim sve. A onda joj je glava došla u moje krilo i plakala je grleći me, i ja sam počeo plakati. Onda sam opet pogledao u vatru i sjajni glatki oblici su ponovo krenuli. Čuo sam i sat, i krov, i Caddy.” [...] “I čuli smo krov, i Quentin je mirisao kao kiša.”²⁷

Ako analiziramo Benjamina kao egzemplar pripadnika primitivnih naroda, a pod ovom hipotezom da je za njega tabu incesta u inverziji, onda bismo Benjaminovo urlanje mogli i tumačiti kao *strah od tabua*. Postavlja se pitanje – zašto bi se neko plašio tabua, a ko u njemu ne sudjeluje? Zašto bi Benjamin uopće bio uznemiren činjenicom da Caddy stupa u intimne odnose koji su nemoralni, ako on sam ne stupa u iste? Freud u svojoj analizi ističe da je Tabu zapravo zabrana sama po sebi, te da onaj ko prekrši tu neku zabranu koja niti je stvorena, niti se može

²⁶ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 136-146.

²⁷ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 60, 67.

otkloniti – nego je urođena, mora da je ili začaran, ili duboko neurotičan i bolestan. U prevodu, “ko prekrši tabu, taj time i sam postaje tabu”²⁸.

Zhong i Lijenquist, specijaliste za menadžment organizacijskog ponašanja, su u svom istraživanju ovo nazvali *'MacBethovim učinkom'*: “Izloženost vlastitoj, pa čak i tuđoj, moralnoj indiskreciji predstavlja moralnu prijetnju i potiče potrebu za fizičkim čišćenjem.”²⁹

Komparabilno, pregledajući djelo ‘Taboo’ Nokrota Tomasa, Freud izdvaja sljedeće:

“Izvesne opasnosti koje nastaju kršenjem tabua mogu se otkloniti pokajničkim radnjama i svečanim obredima čišćenja [...]. Lica ili stvari koje su tabu mogu se uporediti sa predmetima nabijenim elektricitetom; oni su sjedište užasne snage, koja se prenosi dodirrom, a oslobađa kobna dejstva ako je organizam koji je izazvao pražnjenje isuviše slab da bi joj se suprotstavio”³⁰.

U simplificiranom pojašnjenju – osoba koja je sposobna da prekrši tabu je vrlo vjerovatno sada i sama ‘zaražena’ ili ‘začarana’ tabu-om. U nama, koji još uvijek nismo ‘zaraženi’ ili ‘začarani’ postoji prirodni strah od suprotnog i težimo ka tome da inficiranu osobu odvedemo na put sopstvenog čišćenja, bilo da je to zbog naše brige za njihovu budućnost i dobrostanje, ili zbog sebične i egzistencijalne težnje da sami sebe sačuvamo.

Rezimirano: Benjy je strogo osuđivao sestrino općenje sa drugim momcima i jasno joj to davao do znanja kroz urlanje. Nije u potpunosti jasno definisan razlog njegove uznemirenosti – je li to zbog činjenice što je i sam želio da opći sa sestrom ali to nije znao u svom ograničenom i izolovanom svijetu pa ga je uznemiravalo to što ne može da sačuva njezinu čistinu za sebe, ili je tabu u njegovom ograničenom i izolovanom svijetu bio invertan te je samim time Caddy činila nemoral odstupanjem od incesta. Bez obzira na to koja je od ove dvije hipoteze tačna, isti je ishod – a to je da se Caddy ‘izložila nečistim radnjama’, a Benjamin instinktivno od nje zahtijeva ritual čišćenja. Iako incest kao takav, te ni nikakav drugi promiskuitetni i nemoralni čin, ne

²⁸ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 143.

²⁹ Zhong, C., Liljenquist, K. A. *Pranje Grijeha: Prijetnja Moralnu i Fizičko Pročišćavanje*. 2006. Str. 1452

³⁰ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 143-144.

ostavljaju (dugotrajan) fizički trag na tijelu koji bi zahtijevao čišćenje, Benjaminova sinestezija poput supermoći može da doslovno namiriše kada je Caddyino tijelo obnečišćeno, te također može da namiriše kada je ritual čišćenja uspješno dovršen. Tako miris lišća, drveća, i miris kiše naglašavaju čistoću i pročišćavanje u njegovoj naraciji, dok s druge strane nepostojanje istih naglašava njihov nedostatak.

Histeričnost i neurotičnost

Sada kada smo objasnili kako Benjaminova sinestezija i mentalna zaostalost stavljaju naglasak na incest i promiskuitet, trebamo se pozabaviti ovim vječno-prisutnim elementom urlanja i uznemirenosti koji Benjamin konstantno ispoljava, te koji je korijen te histerije i uznemirenosti.

Freud tvrdi da primitivni narodi ni sami ne znaju tu, takoreći, ‘zašto-zato’ korelaciju kada je u pitanju tabu: “zabranjeno je ovo ili ono, oni ne znaju zašto, a ni na pamet im ne naumpada da se raspituju za ta ograničenja, već im se podvrgavaju kao da su ona razumljiva sama po sebi”³¹.

Zaista izgleda da je opsesija Caddynom čistoćom i čistim, prirodnim mirisom počela u njihovom random djetinjstvu, dok je Caddy još išla u školu:

“Caddy je hodala. Onda je trčala, a školska torba se ljuljala i tresla iza nje. ‘Zdravo, Benjy’, reče Caddy. Otvorila je kapiju, ušla i sagela se, Caddy je mirisala kao lišće. ‘Jesi li došao da me dočekaš’”³²

Dalji dokaz o tome da se radnja odvija i u njihovom najranijem djetinjstvu jeste i jedan jedini fragment koji pokazuje ikakvu roditeljsku brigu – spomenuvši oca koji je i Caddy i Benjamina držao istodobno u krilu ispred kamina:

“Caddyna glava je bila na očevom ramenu. Kosa joj je bila kao vatra, a male točke vatre joj bjehu u očima, i ja sam otišao a otac je podigao i mene u stolicu, i Caddy me zagrlila. Mirisala je kao drveće”³³.

³¹ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 144-145.

³² Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 19.

³³ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 72.

Primjećujemo miris drveća/lišća u oba primjera, ali, ne nužno ni jasnu konotaciju incestoidnosti. Ono što čitaocu skreće pažnju na činjenicu da je Benjamin ipak i u tim godinama imao incestoidnu tendenciju jeste saga igranja u plicaku kada je djecu Compson jednom prilikom Versh čuvao kao dadilja³⁴. U tom fragmentu sjećanja, Caddy uprlja stražnjicu blatom, a Benjamin se uznemirio, te je nastavio do kraja te naracije da biva opsjednut njezinim blatnjavim gaćicama, a koje su metafora za naslućeno buduće obeščašćivanje kroz čin intimnog odnosa.

Djeca u osnovnoškolskoj i predškolskoj dobi ne bi trebala da budu opterećena seksualnim tegobama, a pogotovo ne onima koji se tiču incesta. Kod primitivnih naroda koje analizira Freud, običaji izbjegavanja incesta počinju tek kasnije u životu, sa obredima proslave puberteta³⁵. Benjyjev instinkt se, s druge strane, javlja evidentno mnogo ranije, a čime otvara vrata teoriji da se strah od incesta javlja i prije nego se prvi put javlja seksualni nagon.

Prije svega, zanimljivo je istaći i činjenicu da Benjamin možda nikad nije doživio, niti će doživjeti seksualni nagon kao takav, zato što njegova mentalna zaostalost i idiocija od njega čine ne samo primitivca, nego dijete zarobljeno u tijelu odrasle osobe – i kao takvog su ga i percipirali. Prisjetimo se na razgovor Luster sa igračem Golfa:

“‘Takav je cijelo jutro. Kontam, jer mu je rođendan.’ / ‘Koliko mu je?’ / ‘Trideset Tri’, Luster reče. ‘Jutros mu je trideset tri’. / ‘Hoćeš reći da mu je tri godine – trideset godina?’”³⁶

Za ovaj dio analize, moramo se pozvati na Freudovu teoriju seksualnosti analiziranu u ‘*Tri Rasprave o Seksualnoj Teoriji*’. Naime, od doslovice prvog poglavlja ove zbirke rasprava, Freud propituje popularno mišljenje o tome da seksualni nagon nedostaje u dječjem dobu. Po Freudu, iako sam seksualni čin nije fizički moguć kod djece, djeca ipak u tim godinama, stvarajući sliku o sebi samima, svojim potrebama, svijetu oko sebe, te ljudima kojima su okruženi, stvaraju neku osnovicu za zdrave (ili nezdrave) seksualne odnose u budućnosti. Štaviše, Freud tvrdi da se

³⁴ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 28-30.

³⁵ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 133.

³⁶ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 28.

seksualnost kod djece većinom počinje izražavati između treće i četvrte godine života u dovoljno jasnom obliku da može postati predmet promatranja³⁷, a što su baš godine koje su mentalno pripisane Benjaminu.

Dvije prirodne reakcije čine osnovu onoga što ljude čuva od razvitka zdravog odnosa sa svojom seksualnošću i pomaže im da odstupaju od perverzija: stid i gađenje. Oni kod kojih se ne bude osjećaji stida i gađenja u susretu sa perverzijama, i kod kojih odstupanje od istih izaziva reagovanje kroz frustraciju i histeriju, su u Freudovom svijetu smješteni u koš *psihoneurotičara*.

“Histerični karakter ukazuje na deo seksualnog potiskivanja koji prevazilazi normalnu meru, pojačanje otpora protiv seksualnog nagona, koje smo upoznali kao stid, gađenje i moral, kao neko instinktivno bežanje od intelektualnog bavljenja seksualnim problemom, koje u izraženijim slučajevima ima rezultat da se sačuva potpuno seksualno neznanje čak do uzrasta, kada je dostignuta polna zrelost.”³⁸

U Benjaminovom slučaju, intelektualno bavljenje seksualnim problemom nije nešto što je bilo moguće, obzirom na njegovu ograničenost. Benjamin također nije imao izražene moralne vrijednosti, nije osjećao stid, i nije (u općepoznatoj konotaciji) razumio što znači osjećaj gađenja. Međutim, u Benjaminu jeste postojalo seksualno potiskivanje, a koje je posljedica njegovog stanja idiocije te težnje Comptonovih da tu njegovu idiociju drže u svoja četiri zida. Naime, Benjamin je odrastao u izolaciji svoje neurotične i disfunkcionalne kuće, što je vrlo vjerovatno doprinijelo njegovom invertnom moralnom kodeksu kada su u pitanju incest i tabu – o kojem smo govorili u prethodnom potpoglavlju. U toj izolaciji, u ulozi predmeta kojem drugi diktiraju kada će ispoljavati osnovne tjelesne potrebe poput spavanja ili objedovanja, postoji mogućnost da je Benjamin ostao zakinut za zdrav razvoj mnogih dijelova svoje osobnosti i emocionalne zrelosti koje je – unatoč svojoj idiociji – ipak mogao imati:

³⁷ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 53.

³⁸ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 41.

“Činjenica je da seksualno potiskivanje kao unutrašnji momenat mora pridružiti onim spoljašnjim, koji – kao na primjer ograničenje slobode, nedostupnost normalnog seksualnog objekta, opasnosti normalnog seksualnog akta, itd. – izražavaju perverzije kod individua koje bi inače ostale možda normalne”³⁹.

Godinama nakon pisanja svoje *Seksualne Teorije* – Freud u *Totem i Tabu* nastavlja da se bavi temom neurotičara kao skupinom ljudi koje treba posebno proučavati u kontekstu perverzija, to jeste u ovom slučaju u kontekstu perverzije tabua incesta. Freud tvrdi da “tabu u svojoj spoljnoj manifestaciji najviše liči na strah od dodira neurotičara – *délire de toucher*.”⁴⁰

Trenutno, Američka Asocijacija Psihologa u svom APA Rječniku Psihologije *délire du toucher* definiše kao “kompulzija dodirivanja objekata, koja može biti asocirana sa opsesivno-kompulzivnim poremećajem, ili pak biti kompleksan grčeviti trzaj u Turettovom sindromu.”⁴¹ Freud pak tvrdi da je *délire du toucher* odrazno stanje neurotičara pred seksualnim ograničenjima:

“Kod ove neuroze po pravilu se radi o zabrani seksualnog dodira, a psihoanaliza je pokazala da su nagonke sile, koje se kod neuroze skreću i pomeraju, seksualnog porekla.”⁴²

U suštini, Benjaminova histerija pred incestom, njegove frustracije i urlanje, se mogu pripisati ne samo njegovoj idiociji, nego i njegovoj neurotičnoj prirodi pomiješanoj sa tom idiocijom. Benjaminovo fragmentirano sjećanje je korelacijski povezano sa tom frustracijom i histerijom – svaki put kada ga nešto rasplače i počne da urla, on se mentalno ‘prebaci’ u drugu vremensku crtu u trenutak u kojem ga je neko tješio od tog urlanja. Po Freudu, i ovo je odraz knjiške psihoneurotičarske prirode:

³⁹ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 46-47.

⁴⁰ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 195.

⁴¹ Američka Asocijacija Psihologa. *APA Rječnik Psihologije*. 2022. Pristupljeno na: <https://dictionary.apa.org/delire-du-toucher>

⁴² Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 195.

“Genetski, asocijalna priroda neuroze potiče iz njene prvobitne namere da iz nezadovoljne realnosti beži u prijatniji svet fantazije.”⁴³

Bitno je istaći i da za Benjamina okidač za plač nisu samo događaji u trenutnom vremenu, nego ga na plač može natjerati i neugodno sjećanje – što ga trzne natrag u sadašnjost, ili ga baca u neko skroz drugo sjećanje od onog u kojem je prethodno bio. I ova preosjetljivost na već davno prevaziđene događaje Benjamina trpa u hibridni koš primitivca i neurotičara: “Neurozu karakteriše to što psihička realnost natkriljuje faktičku, na pomisao reaguje isto tako ozbiljno kao normalan na stvarnost.”⁴⁴

Pored onečišćavanja, situacije koje Benjamina navode na plač i urlanje jesu trenutci u kojima ga neko podsjeti na Caddy kada on aktivno i ne razmišlja o njoj, a onda, potom, bježi u fragment sjećanja u kojem ona jeste:

“Ne pomaže što gledaš u kapiju, reče T.P. Gospođica Caddy je otišla daleko. Udala se i ostavila te. Ništa ti ne pomaže što se držiš za ogradu i plačeš. Ona te ne može čut”.⁴⁵

“‘Deri se’, reče Luster. ‘Deri se. Hoćeš da imaš za šta da se dereš. Evo ti. Caddy’, on prošapta. ‘Caddy, sad se deri, Caddy’.”⁴⁶

Sama činjenica da riječ “Caddy” kao takva uznemirava Benjamina je indikativna tomu da ona za njega nije samo predmet obožavanja, nego bolesne opsesije koja prelazi u frustraciju: “u odnosu na ime, [...] prisilni neurotičari ponašaju se sasvim kao divljaci. Oni pokazuju potpunu ‘kompleksnu osjetljivost’ prema izgovaranju i slušanju određenih reči i imena.”⁴⁷

Benjamin, dakle, u svojoj naraciji bira da ponovno posjećuje one fragmente sjećanja koji su za njega umirujući i koji stišavaju njegovu neurotičnost, a koji su, primjetit ćemo, skoro uvijek

⁴³ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 196.

⁴⁴ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 286.

⁴⁵ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 55.

⁴⁶ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 58.

⁴⁷ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 180.

vezani za vrijeme provedeno sa sestrom, trenutke kada mu je sestra posvećivala pažnju, ili trenutke u kojim je – za Benjaminovu ljubav – Caddy vršila ritualni obred čišćenja svoga tijela.

Incestoidno bratoljublje kao zatočeništvo

U prvom poglavlju ove analize, istakli smo kako je Caddy preuzela zaštitničku, majčinsku ulogu pored uloge sestre u porodičnoj strukturi Compsonovih. U prvom dijelu analize Benjaminove naracije, istakli smo kako Benjaminova sinestezija poput supermoći može da namiriše Caddyino obeščaćivanje i da zbog istoga dobije napad histerije, te da Caddy svojevolumno pristupa ritualu čišćenja tijela da bi umirila Benjaminu. Grupišući sve ove elemente skupa, uviđamo da nam Benjaminova naracija ističe još nešto važno, a to je da je Caddy, iz najbolje namjere, upala u jednu kolotečinu koja ju je, poput zatočeništva, tjerala da se osjeća odgovornom.

Naime, Caddyin lik svoju kompleksnost uloge dobiva prvobitno kroz čin iskazivanja brige, zabrinutosti, i nježnosti:

“Što je, što hoćeš da kažeš Caddy?” reče ona, trljajući mi ruke. Caddy je mirisala na drveće kao kad ona kaže da spavamo” / “[Caddy] je priljubila glavu uz moju na jastuku. ‘Laku noć Disley’. ‘Laku noć milo moje’, reče Disley. Soba postade crna. Caddy je mirisala kao drveće”⁴⁸.

“‘Ti ne moraš ići Versh. Ja ću se brinuti za njega neko vrijeme.’ ‘Dobro’, reče Versh, ‘nije mi zabavno izlaziti po takvoj hladnoći’. On produži a mi se zaustavimo na hodniku i Caddy kleknu i zagrlji me i nasloni svoje hladno sjajno lice na moje. Mirisala je kao drveće”⁴⁹.

Još od ranog djetinjstva, Caddy je bila jedini lik koji je Benjaminu pokazivao istinsku ljubav i saosjećanje – kada čak ni služavci nisu htjeli da ga vode u šetnju ili se igraju sa njime, ona je to činila. Kada se uznemiravao na spavanju, ona ga je umirivala. Kada su ga nazivali pogrešnim imenom, ona je sve ispravljala. Kada njihova majka nije dala da Caddy nosa Benjaminu, ona je to svejedno učinila. I, iako je Benjaminova naracija samocentrična i najviše se govori o onome

⁴⁸ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 20, 50

⁴⁹ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 21.

što je Caddy radila specifično Benjaminu i za Benjaminu, u pojedinim fragmentima, kao onom za trpezarijskim stolom kada sedmogodišnja Caddy Quentinu govori da ju mora slušati i jesti koji smo spomenuli u uvodnom poglavlju, vidimo da ovaj zaštitnički stav zapravo zauzima prema svoj svojoj braći. Nažalost, ono što počinje kao izraz pažnje vrlo će brzo prerasti u osjećaj odgovornosti:

“‘Pobjeći ću i nikada se neću vratiti’ Caddy reče. Počeo sam da plačem. Caddy se okrenu i reče ‘Šuti’ i tako sam ušutio. Onda su se igrali u rukavcu. I Jason se igrao. On je bio sam, dalje dolje niz rukavac. Versh je došao oko grma i opet me vratio u vodu. Caddy je bila natrag sva mokra i blatnjava, ja sam počeo da plačem i ona je došla i čučnula u vodu. ‘Šuti sad’ ona reče. ‘Neću pobjeći’. I tako sam ušutio. Caddy je mirisala kao drveće po kiši”⁵⁰.

Mogli bismo hipotetisati da je, na neki određen način, i Caddy jedan od Freudovih psihoneurotičara. Histerično i naglo, mijenja vlastiti stav da bi udovoljila Benjaminu i umirila njegove frustracije, a da pri tome dozvoljava da se njezini nakupljaju i da potiskuje mnoge svoje sopstvene želje i potrebe u njegovu korist. U ranome devetnaestom stoljeću, ova uloga matrijarhalne figure koju je Caddy preuzela na sebe nije bila neobična za američko društvo.

Proučavajući ovaj fenomen “male majke” kroz izjave žena iz urbanog, prigradskog SAD-a između 1900-e i 1970-e godine, historičarka Eunice Pollack izdvaja izjavu Catharine Brody:

“Sve djevojčice u kvartu su bile zamjenske majke, ali su se držale toga da su tu ulogu svojevrijedno preuzimale – što znači da je to bilo bez zlih posljedica. Čuvanje djece se čak nije ni smatralo obavezom, nego jednostavno ‘*nečim što male curice rade u popodnevlje, poput vezenja ili preskakanja štrika*’. [...] Djeca-roditelji su uveliko prihvatili svoj ambigiozni status i nalazili u njemu spokoj bez žaljenja. Biti mala majka je jednostavno bio ‘dio odrastanja’, dužnost koja se obavlja s malo predumišljaja, i vrlo malo protesta”⁵¹.

⁵⁰ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 30.

⁵¹ Pollack, E. G. *Djetinjstvo koje smo izgubili: Kada su Braća i Sestre bili Skrbnici, 1900-1970*. 2002. Str. 2

Caddy ne da se nije pitala da li će preuzeti ulogu svoje majke, nego nije imala kad ni da napravi tu odluku. Još od njezinog rođenja, hipohondrična majka nije napuštala svoju postelju da uopće ima ikakvu interakciju sa djecom, a kamo li da im posveti bilo kakvu roditeljsku brigu ili pažnju. Sluškinja Disley, s druge strane, je obavljala egzistencijalnu, funkcionalnu ulogu majke: djeca su imala skuhanu i opranu kada dođu kući. Postavlja se pitanje: ko će ih natjerati da uopće dođu kući sjesti jesti? Ko će se sjetiti da ih treba izvesti u igru? Ko će paziti na to da li su im ruke hladne i jesu li uznemireni ili ne? Caddy je instinktivno počela da popunjava te rupe, a da ni sama u svom djetinjstvu nije doživjela tu vrstu brige i nježnosti od nekoga drugog:

“Bez obzira na to je li pomoćni roditelj prihvatio svoju sudbinu spremno ili rezignirano, njezine bi ju odgovornosti natjerale da se nosi sa svojim razvojnim sukobima i potrebama drugačije od djeteta bez njezina pojedinačna opterećenja”⁵²

Pollock također ističe da mnoge sestre koje su se našle u ulozi majke počnu da žude za tim da ponovno prožive djetinjstvo mnogo kasnije u životu, te da se osjećaju kao neuspjele majke jer nikada nisu doživjele tu apsolutnu preobrazbu bez obzira koliko je godina prošlo – nego, nekako, zauvijek ostaju u toj ulozi u međuprostoru *djevojčice koja se igra mame*.⁵³

I dok se u Freudovoj analizi opserviranog ponašanja primitivnih naroda u “Totem i Tabu” forsira apsolutna egzogamija, gdje brat mora da napusti dom ako je sestra kući, ne smije da joj izgovara ime – ni riječi koje podsjećaju na njezino ime, te čak moraju da jedno drugom izbjegavaju tragove u pijesku⁵⁴, Faulknerova Caddy igra ulogu Polluckine *male majke*, koja radi upravo suprotno – hoda stopama svoje braće, kontrolišući im svaki korak, a njezino će ime mnogo kasnije da bude okidač za traumatska sjećanja i njegov izgovor će biti zabranjen u kući poput uroka. Kao mala majka, Caddy je, za razliku od gospođe Compson, postala – nenamjerno – onaj ‘seksualni objekt kod odojčeta’ o kojem Freud govori u svojoj *Seksualnoj Teoriji*⁵⁵, i njezina pretjerana briga i dobronamjernost će, u izolaciji i neurotičnosti u kojoj su sva Compson djeca

⁵² Pollack, E. G. *Djetinjstvo koje smo izgubili: Kada su Braća i Sestre bili Skrbnici, 1900-1970*. 2002. Str. 3

⁵³ Pollack, E. G. *Djetinjstvo koje smo izgubili: Kada su Braća i Sestre bili Skrbnici, 1900-1970*. 2002. Str. 6

⁵⁴ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 133.

⁵⁵ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 98.

odrastala, biti upravo razlog zašto će Quentin, Jason i Benjamin kasnije u životu patiti od perverzija i patologija.

U Benjaminovoj naraciji, svjedočimo i ceremonijalnom trenutku u kom Caddy odlučuje da razbije tu kolotečinu, a to je bio trenutak kada je odlučila da napusti porodični dom. Benjamin se više puta u svojoj naraciji vraćao na trenutak igranja u plicaku i pogleda na sestrine blatnjave gaćice, i ti fragmenti sjećanja uglavnom završavaju sa time da ona utješi njegovo urlanje – sve do jednom, kada se ne dešava trenutak umirenja, nema ceremonijalnog čišćenja, dodvoravanja, ili tješnja, nego taj fragment okine sljedeće sjećanje – dan njezine udaje.

“Otišao je i pogurao Caddy do prve grane. Mi smo gledali blatnjavu stražnjicu njenih gaćica. A onda je više nismo vidjeli. Čuli smo kako se drvo ljulja.” /

“Vidio sam ih, a onda sam vidio Caddy sa cvijećem u kosi, i dugim velom, poput sjajnog vjetra [...] Caddy me je zagrlila sa svojim sjajnim velom, i više nisam mogao mirisati drveće, i počeo sam da plačem.”⁵⁶

Caddy je, poznavajući Benjaminovu prirodu, morala znati koliko će ga njezin odlazak pogoditi, te koliko će protresti čitavu porodičnu strukturu Compsonovih. Pa, ipak, odlučila je da pokuša da se probije iz tih okova i da ipak pokuša da nađe život čija svrha se ne svodi na smirivanje neurotičnih ispada pripadnika svog najužeg porodičnog kruga. Odlučila je, prije svega, da se proba priključiti novome totemu, da ne bude više matrijarhalna figura svojoj braći, i da uradi istu stvar koju su radili primitivci: da postavi preventivne granice koje će minimizirati njezin odnos sa svojom braćom, u potpunosti.

Iz djeteta u odrastanje

Ako je Benjaminova naracija predstavljala divljaka koji ne zna što mu se dešava, ili dijete koje tek razvija svoje nagone i procesira ih na jedan nesofisticiran način, onda je Quentin odraz civilizovanog i odraslog koji je vrlo dobro svjestan onoga što osjeća, što mu se dešava, i što je tabu, a nikako da tog divljaka u sebi ukroti i nauči se njime nositi.

⁵⁶ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 45-46.

Quentinova naracija odiše kompleksnosti kakvu ne vidimo kod Benjamina. Dok Benjamin pamti, velikom većinom, samo prisutnost ili odsutnost mirisa lišća i drveća, Quentin pravi mnogo jasnije opservacije koje ilustriraju njegovu senzibilnost kada govori o Caddy:

“Zavjese su se naslanjale na sumrak, na miris drveta jabuke, ruke su joj bile iza glave okriljene kimonom, glasom rajskim na krevetu iznad jabuke”⁵⁷

Pa ipak, koliko je njegova naracija koherentnija, toliko, bez obzira, nailazimo na mnoge slučajeve buncanja. Neki od njih vezani su za Benjamina i Quentinovo obzerviranje njegove sinestezijske, a vrlo vjerojatno – zarad zavisti zbog Benjaminovog posjedovanja ovog šestog superčula.

“Benjamin, dijete moje starosti urla. Caddy! Caddy! Ja ću pobjeći. Počeo je da plače, a ona je došla i dotakla ga. Neću, šuti. I zašutio je. Disley. On namiriše što mu govori kad hoćeš. Ne mora slušati ni govoriti”⁵⁸.

Quentina obilježavaju kompleksi: kompleks krivnje, i kompleks inferiornog muškarca, a koji ga dovode na rub frustracija i histerija. Kako incest dovodi do frustracija i histerija nalik onim neurotičara i kako izgleda taj unutarnji konflikt onoga koji se nalazi pred zabranom incesta, Freud opisuje na sljedeći način:

“Javila se jaka želja za dodirivanjem, čiji je cilj bio daleko više specijalizovan no što bi se moglo očekivati. Uskoro se ovoj želji od spolja suprotstavila zabrana da se upravo izvrši taj dodir. Zabrana je prihvaćena jer je ova nalazila oslonac u jakim unutrašnjim snagama; pokazala se jačom i od nagona koji je hteo da se izrazi dodirom. Međutim, zbog primitivne psihičke konstitucije djeteta, zabrani nije uspelo da otkloni nagon. Dejstvo zabrane ogledalo se samo u tome što je nagon – želja za dodirom, potisnut i poteran u nesvesno. I zbrana i nagon su se

⁵⁷ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 99.

⁵⁸ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 85.

očuvali [...] postignuta je nerešena situacija, psihička fiksacija, a iz neprekidnog konflikta između zabrane i nagona odvija se sve ostalo.”⁵⁹

U suštini Freud zapravo insistira da, još od dječijeg doba, ljudi posjeduju nagon za incestom, ali da je sveopći stav u društvu prema incestu toliko odbojan da se počine osjećati i subjektivna odvratnost – “osoba stalno želi da izvrši tu radnju – dodir – ali isto tako je se i gadi.”⁶⁰

“[Divljaci], dakle, prema njihovim tabu zabranama imaju *ambivalentan stav* – nesvjesno bi željeli ništa radije do da ih prekorače, ali se od toga plaše; oni se plaše upravo zato jer to žele, a strah je jači od želje.”⁶¹

Kompleks krivnje i želja za afirmacijom

Iako je i u slučaju Quentina strah od incesta jači od želje, i iako Quentin i Caddy nikada nisu općili, Quentin sa sobom nosi stid i sramotu upravo zbog toga što su on i Caddy jedno drugom u lice priznali što im se dešava, a što je cjelokupno njihovo stanje iz zabranjene fantazije dovelo u svijet realnosti – bez obzira što nije došlo do fizičkog dodira. Zapravo, Quentin pati od jednog fenomena često viđen u opsesivno-kompulzivnim poremećajima zvanim *kompleks krivnje*:

“Kompleks krivnje odnosi se na postojano uvjerenje da ste učinili nešto loše ili da ćete učiniti nešto loše. Osim stalnih osjećaja krivnje i brige, kompleks krivnje također može dovesti do osjećaja srama i tjeskobe. Dok kompleks krivnje može biti rezultat stvarne štete koju je osoba zaista prouzročila, on se također može usredotočiti na tek zamišljenu ili percipiranu krivnju. Ljudi mogu misliti da su nešto pogriješili, iako nisu. U drugim slučajevima mogu precijeniti vlastitu ulogu u situaciji.”⁶²

Unatoč tome što Quentin nije bludničio i općio sa sestrom, u njegovoj glavi – njegova neurotičarska priroda i kompleks krivnje čine da se osjeća kao da jeste – “Tabu je zapovest

⁵⁹ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 152-153.

⁶⁰ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 153.

⁶¹ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 155.

⁶² Susman, D., Cherry, K. *Što je Kompleks Krivnje?*. 2021. Pristupljeno na: <https://www.verywellmind.com/guilt-complex-definition-symptoms-traits-causes-treatment>.

savesti, njegovo kršenje dovodi do užasnog osećanja krivice koje je isto toliko samo po sebi razumljivo koliko je i nepoznato svome poreklu”⁶³.

Duž velikog dijela njegovog poglavlja⁶⁴, Quentin ima retrospektivne i traumatične bljeskove sjećanja jedne vrlo specifične konfrontacije sa Caddy, u kojoj je saznao da je ona trudna i da ne zna čije je dijete – ali je najvjerovatnije od dečka s kojim upravo ide da se vidi. Quentin je slomljen, i Caddy to primjeti i pokušava da ga tješi. Pričaju o seksu, i on govori kako je to radio više puta sa više djevojaka, ali mu ona ne vjeruje. Ono što je pokrenulo ‘rasplitanje’ njihovog ‘stanja’ je bilo kada je Caddy priznala da zapravo ne gaji nikakve osjećaje prema muškarcima sa kojima je stupala u intimne odnose:

*“Jesi li ih voljela, Caddy, jesi li ih voljela? / Kad bi me dodirnuli, ja bih umirala”.*⁶⁵

Na koncu, oboje se osvrnu na to kako se sjećaju igre u plićaku i njezinih blatnjavih gaćica, a čime priznaju da ova histerija koja se trenutno dešava između njih prelazi granicu nevinog. Počinju da plaču zbog bezizlaznosti situacije u kojoj su se našli. On joj predloži da se ubiju tu noć – to jeste, da on ubije prvo nju, pa sebe, i ona pristane, ali on nije imao snage da joj naudi. Na kraju, Caddy ode da se vidi sa dečkom, a Quentin krene prema kući. Miris njezine odjeće i mokrog tijela bivao je pritupljen mirisom kozje krvi (orlovi nokti, engl. ‘honeysuckle’) i to ga je nerviralo. Izgleda da je ovo bio ključni momenat u njihovom odnosu u kom su oči u oči shvatili da oboje imaju iste osjećaje, i koliko su ti osjećaji zapravo zastrašujući i fundamentalno pogrešni. Quentin je, nakon ove noći, počeo da proživljava sve one osjećaje koji su asocirani sa stvarnim preživljavanjem incesta:

“Dugoročno, posljedice [incesta] mogu uključivati depresiju ili suicidalne misli, disocijaciju, povratne misli, nametljive misli, nisko samopouzdanje, zlouporabu alkohola i drugih supstanci, poremećaje prehrane i trajne osjećaje krivnje i srama. Poteškoće u odnosima tijekom života – kao što je nemogućnost uspostavljanja ili

⁶³ Sigmund, F. O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu. 1984. Str. 191.

⁶⁴ Faulkner, W. Krik i Bijes. 1999. Str. 135-147.

⁶⁵ Faulkner, W. Krik i Bijes. 1999. Str. 135.

održavanja smislenih ili zdravih seksualnih odnosa i partnerstava, doživljavanje fizičkog nasilja u odnosima ili poteškoće s povjerenjem u druge ljude – zabilježene su u mnogim studijama.”⁶⁶

Prethodno ovome, Quentin se prisjeća da je i pokušavao da histerično i panično Caddy napravi ljubomornom. Istraživanja pokazuju da čak 87% osoba koje pokušavaju da naprave svog partnera ljubomornim to čine isključivo da bi dobili pažnju, dok 18% pokušava kroz ljubomoru da sačuva vezu.⁶⁷ Quentin je želio da na ovaj način izvuče iz nje neku reakciju ili provokaciju koja bi služila kao priznanje i afirmacija koju on očajno traži:

“Grlio sam je, eto šta sam radio. Okrenula mi je leđa, obišao sam oko nje, i došao pred nju. Grlio sam je, kažem ti / Baš me briga šta si radio! / Nije te briga? E natjerat ću te, natjerat ću te da te bude briga. / Udarila me po rukama, razmazivao sam blato po njoj drugom rukom, nisam osjećao mokro pljeskanje njene ruke, obrisao sam blato sa svojih nogu i razmazivao ga po njenom mokrom, tvrdom tijelu” [...] Ležali smo na mokroj travi dahćući, a kiša bješe hladna sačma meni na leđima. / Je li te sada briga? Je li? Je li? [...] A voda je rasla i rasla i mi smo čučnuli u blato iz kaljuže se penjalo ka površini smrdeći praveći kraste po brbljavoj površini kao mast po vreloj peći. / Rekao sam ti da ću te natjerati! / Baš me briga što ti radiš⁶⁸

Quentin je kroz još nekoliko taktika pokušao da isprovocira Caddy. Jedna od njih je plesanje oko tematike o kojoj se govori i prebacivanje odluke za imenovanje na njezinu nadležnost:

“Da li želiš da to izgovorim? Misliš li da tog neće bit ako to izgovorim?”⁶⁹

Jedna od njih je i naglašavanje da ga je briga za njezinu čast:

⁶⁶ Yates, P., Allardice, S. *Seksualno Zlostavljanje Braće i Sestara: Pregled Znanja i Prakse*. 2021. Str. 24.

⁶⁷ Sills, D., Fisher, M. *Izazivanje Ljubomore u svrhu dobivanja Pažnje Partnera*. 2011.

Pristupljeno na:

<https://www.psychologytoday.com/us/blog/loves-evolver/201111/inducing-jealousy-get-your-mates-attention>

⁶⁸ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 125-126.

⁶⁹ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 113-114.

*“Sjeti se da je i Caddy žena, i ona mora raditi stvari iz ženskih razloga. Ali, zašto nećeš da ga dovedeš u kuću, Caddy? Zašto moraš to raditi kao žene crnčuga na pašnjaku u jaruzi u mračnoj šumi – vrela, skrivena, bijesna u mračnoj šumi”*⁷⁰

*“Je li ih bilo jako puno Caddy? Ne znaš čije je, zna li on?”*⁷¹

*“Izbacili su ga iz njegovog kluba jer je varao na kartama [...] Pa što s tim, neću igrati karata”*⁷²

*“Nisam te ošamario zbog Poljupca. [...] To je jer si dozvolila da to bude neki gradski dripac.”*⁷³

Na kraju, tu je i poziv na bijeg:

*“Moram se za nekoga udati!” / “Zašto se moraš za nekog udati Caddy?” / Zašto onda moraš? Možemo otići negdje, ti, ja i Benjy.”*⁷⁴

Ali, otkud ovako očajna želja u Quentinu da dobije priznanje i afirmaciju? Moguće je da je odgovor zaista sve vrijeme briga za Caddy. Primitivac se ponaša kao egoista, dok se neurotičar ponaša kao altruista⁷⁵. Naime, Quentin je vrlo dobro svjestan toga da je ono što on osjeća tabu, a, podsjetimo se – onaj ko prekrši tabu, i sam postaje tabu:

*“Čovek koji je prekršio tabu postaje i sam tabu jer on poseduje opasnu sposobnost da i druge dovede u iskušenje da slede njegov primer.”*⁷⁶

Moguće je da Quentin traži afirmaciju od Caddy da bi potvrdio da li je i ona osjećala isto što i on, a čime bi se objasnio i njegov prijedlog samoubistva – da zaustavi ‘širenje zaraze’. Možda je njezino shvaćanje istog dovelo do konačne odluke da se ipak odseli.

⁷⁰ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 88.

⁷¹ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 107.

⁷² Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 114.

⁷³ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 122.

⁷⁴ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 103 i 107, 113, 114.

⁷⁵ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 194.

⁷⁶ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 156

A, možda, s druge strane, Quentin želi da pleše u opasnoj zoni granica morala i da se, kao Benjamin, prepusti invertnom svijetu onoga što je tabu. Još u Benjaminovoj naraciji nalazimo naznake metafora u kojim Quentin nije želio da sakrije svoje grijeh, nije želio da kiša dođe i da ih sapere i da se krije od roditelja – ili bilo koga drugoga:

“Ti si se tukao, Caddy reče. Zar nisi. Nije bilo ništa strašno, Quentin reče. Vidi se, Caddy reče. Otac će vidjeti. Nije mi stalo, Quentin reče. Želio bih da ne pada kiša”⁷⁷

Ako je ova hipoteza tačna, onda se Quentinov odabrani način samoubistva – utapanje – može gledati kao pokušaj nadoknade svih preskočenih ritualnih pranja grijeha.

A možda, pak, postoji i treća teorija antagoniziranja sestre, u kom slučaju je suicid bio spas – ne samo od tabua incesta, nego i od same Caddy. Ako uzmemo u obzir da je Caddy sa svojom udajom napustila sve Compsonove bez traga i glasa, te da su ju smatrali mrtvom, onda je Quentinovo utapanje isto tako transgeneracijski prenesen instinkt od uvjerenja primitivnih naroda da se vodom spasi od umrlog, a koji je sve samo ne dobronamjeran:

“Mrtvi su smatrani vampirima, svi su mrzeli žive i nastojali da im naškode, da ih liše života”⁷⁸ “Sad se mi, živi, ne radujemo što smo se oslobodili umrlog; ne, mi ga žalimo, ali je on začudo postao demon, koji bi se radovao našoj nesreći i koji traži načina da nas usmrti.”⁷⁹

Quentinovo samoubistvo je moglo biti okinuto paranoičnim, šizofrenim strahom da će se – nekada i odnekud – Caddy ponovno pojaviti i ponovno ga obmamiti tabuom incesta i prokleti mu dušu, a on si to neće dozvoliti.

⁷⁷ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 67.

⁷⁸ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 183.

⁷⁹ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 186.

Kompleks Inferiornog muškarca

U trenutku u kojem se Quentin prisjeća presudne noći između njega i Caddy, njegovo sljedeće sjećanje je trenutak kada se potukao sa Daltonom Amesom, Caddynim tadašnjim dečkom i vjerojatnim ocem njezinog djeteta. Quentin je izgubio tu tuču. U stvarnom vremenu, Quentin se istodobno počeo tući sa Geraldom Blandom, dečkom koji je išao sa Quentinom na fakultet i koji ga je fizičkim izgledom nevjerojatno podsjećao na Amesa. Ovakva reakcija iz afekta dokazuje da Quentin nije jednostavno osjećao odvratnost, nego i da je čitav odnos sa Caddy za njega bivalo traumatično iskustvo:

“Osobe s poviješću trauma izložene su povećanom riziku da se susreću s poteškoćama u opisivanju svojih afektivnih stanja. Oni su pod povećanim rizikom od razvoja pesimističnih pogleda i neprilagodljivih strategija suočavanja. [...] Oni su [također] pod povećanim rizikom od razvoja poremećaja osobnosti i sudjelovanja u antisocijalnom ponašanju, uključujući nasilne radnje.”⁸⁰

Quentin se kroz svoju naraciju konstantno u mislima vraća na isječke svojih razgovora sa Herbertom, Caddynim bivšim mužem, i Daltonom, mogućim ocem njezinog djeteta. Kroz ta svoja sjećanja, on konstantno spominje također da je u njih pucao:

- *“Dalton Ames, o Azbest, Quentin je pucao.” / “Quentin je pucao u Herberta, glas mu je prostrijelio pod Caddyne sobe”. / “Quentin je prostrijelio sve njihove glasove kroz pod Caddyne sobe.”⁸¹*

Kasnije kroz fabulu saznajemo da Quentin nije uistinu ni u koga pucao, nego da je ovo fantazija koju je on sebi sam stvorio u glavi. Repeticija dokazano stvara osjećaj uvjerenja – to jeste, iako logaritmično – ponavljanje neistine počinje stvarati subjektivni osjećaj istinitosti.⁸² Obzirom da, u ono par suočavanja što je imao i sa Daltonom i sa Herbertom – Quentin se pokazao kao slabija

⁸⁰ Neller, J. D., Fabian, J. M. *Trauma i njezin doprinos nasilnom ponašanju*. 2006/7. Str. 6.

⁸¹ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 99, 99, 104.

⁸² Hassan, A., Barber, S. J. *Efekat učestalosti repeticije na iluzioni efekat istine*. 2021. Pristupljeno na: <https://cognitiveresearchjournal.springeropen.com/articles/10.1186/s41235-021-00301-5>

karika, on stvara ove fantazije u svojoj glavi i ponavlja ih da bi sam sebe u njih ubijedio, i time sam sebe utješio.

Naime, Quentin je još u prvom susretu sa Amesom vidio u njemu svog rivala. Smatrao je, međutim, da mu je ipak superioran zbog proste činjenice što Ames nije imao sestru, i što, zbog toga, ne zna dovoljno sa ženama. Prvi nasilni ispad, a kojem se u svojim traumatskim sjećanjima vraća, jeste kada ga je, u konfliktu, pitao da li je ikada imao sestru – sa ciljem da naglasi Daltonovu inferiornost, a odgovor koji je dobio ga je potresao na način da je izgubio kontrolu: “Jesi li ikada imao sestru? Ne, ali sve su bile kučke.”⁸³ Poslije će ovaj isti pristup projicirati na Herberta, smatrajući ga od prvog još susreta manje vrijednim zbog činjenice da nije imao sestru:

“Quentine, ovo je Herbert. Moj dečko sa Harvarda. Herbert će biti veliki brat, već je obećao Jasonu” / “Nema sestre, nema sestre, nije imao sestru”⁸⁴

Neurotičnost ove traume očitujemo i u njegovim odnosima sa drugim muškarcima i muškim figurama autoriteta u budućnosti, gdje moral i vrijednost svakog od njih – bilo da je u pitanju sveti Franjo, sam Isus, ili pak cimer u studentskom domu – mjeri po jednom parametru: jesu li ili nisu imali sestru.

“I dobri sveti Franjo, koji reče Sestrica Smrt, a nikada nije imao sestru.” / “Krist nije bio razapet na križu: istrošio se od silnih kliktanja točkića: Koji nisu imali sestre” / “Shreve reče, ako nema više pameti nego da naganja male prljave kurvice... A ja rekoh: Jesi li ikada imao sestru? Jesi li? Jesi li?”⁸⁵

Quentin, ustvari, uveliko pati od kompleksa inferiornosti kada se nalazi u društvu drugih muškaraca, gdje niti psihički niti fizički nije nadmoćniji od ijednog od njih, pa svoju nadmoć traži u njegovoj mogućnosti da razumije žene, zbog toga što ima sestru. Ovaj kompleks inferiornosti također dolazi od primitivne borbe muškaraca za nadmoć unutar jednoga totema, a

⁸³ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 88, 145.

⁸⁴ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 89-90.

⁸⁵ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 75-77.

koja se pokazala jednom od prijetnji za egzistenciju totema i moguć je početak racionalizacije egzogamije u modernim društvima:

“Čovek je prvobitno živio u malim zajednicama, svaki muškarac sa jednom ženom ili, ako je bio dovoljno moćan, sa više, koje je ljubomorno branio od svih ostalih muškaraca. [...] Kada mladi mužjak naraste, tada nastaje borba o prevlast, i jači se, kada je drugog ubio ili otjerao, nameće za vođu grupe”.⁸⁶

Faulkner je vrlo vješto u Quentinovu fabulu unio i jedan lik koji *jeste* imao sestru. Quentin se, u trenutnom vremenu, dok vrši retrospekciju, šetka gradom i obalom sa jednom mladom Talijankom za koju uvidi da se izgubila. Sve do ponovnog susreta sa Geraldom Blandom, nakon suđenja, Quentin se našao u škripcu gdje je pokušavao da djevojku vrati kući – samo da bi njen brat Julio pomislio da ju je pokušao ukrasti i pozvao nadležne službe u pomoć⁸⁷. Tu je Quentin uvidio da ova zaštitnička uloga brata nad sestrom i strah da će joj bilo koji drugi muškarac nauditi možda zaista jeste zajednička crta svih muškaraca koji imaju sestre.

Pored inferiornosti u smislu fizičke snage, Quentin pati od još jednog kompleksa – a to je njegova nevinost. Quentin je Caddy slagao da je bio sa drugim djevojkama i da je više puta općio sa djevojkama isključivo zbog toga što se osjećao inferiornim pred njom jer je ona općila sa više muškaraca i ispitivala teren svog promiskuiteta. On, sa druge strane, nije imao to iskustvo. Faulkner nije razjasnio čitaocu zašto se tačno to desilo – da li se čuvao za Caddy, ili mu je inferiornost pred njezinim partnerima ubila bilo kakvu hrabrost i samopouzdanje.

U očajnom pokušaju da sačuva Caddyin obraz, Quentin jednom ocu lažno prizna da je dijete koje Caddy nosi njegovo – a ne Dalton Amesovo, da su počinili incest.⁸⁸ Zanimljivo je da mu otac istih stopa nije povjerovao, nego da mu je odbrusio (baš kao i Caddy) da je on nevin – da li je nevinost percipirana kao neko obilježje koje stoji kao pečat i fizički je vidljiva, baš kako Benjamin može da ju fizički namiriše? Da li u ovoj izopačenoj porodici i njezinom izopačenom svijetu postoji instinkt za Nevinost? Ono što je još *ključno* iz ovog razgovora sa ocem jeste da je

⁸⁶ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 252.

⁸⁷ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 127.

⁸⁸ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 78.

gospodin Compson održao Quentinu lekciju o tome da “žene nikada nisu nevine. Čistota je negativno stanje i prema tome suprotno prirodi. Tebe priroda povređuje, a ne Caddy.”⁸⁹

Možda je, zbog upravo ove rečenice, Quentin dobro zapamtio i onu Daltonovu: *Sve su žene kučke*. Quentina je, zaista, priroda vrijeđala, baš kako je vrijeđala Benjamina. Kako je Benjamin patio od toga što Caddy ne miriše na drveće, tako je Quentin patio od primisli da on čuva svoju nevinost, dok se njegova sestra *na pašnjaku u jaruzi u mračnoj šumi* vucara ni više ni manje nego sa *gradskim dripcima*. Neznajući, Caddy je tim činom mentalno ranila Quentinovu muškost i seksualnost. Na neki način, u svoj kompleksnosti odnosa između Caddy i Quentina, moglo bi se reći da je Caddy za Quentina bila ne samo seksualna incestoidna fantazija, i ne samo matrijarhalna figura za koju se treba boriti sa drugim muškarcima, nego i totemska životinja – simbol postojanja njegovog animizma i njegova egzistencijalna hiperfiksacija.

U ovom kontekstu, Quentin pati od komparabilnih neuroza kakve je imao jedan od Freudovih infantilnih pacijenata:

“Kada je mali Arpad imao dve i po godine, za vreme letnjeg odmora na selu, pokušao je da se pomokri u kokošarnik, pri čemu ga je jedna kokoš kljucnula za ud ili se ustremila na njegov ud. Kada se, godinu dana kasnije, vratio na isto mesto, postao je i sam kokoš, pa se sada interesovao samo za kokošarnik i sve što se tamo dešavalo [...]. Njegovo ponašanje prema totemskoj životinji bilo je izrazito ambivalentno – i preterana mržnja, i ljubav. Najradija igra mu je bila klanje kokoši [...], potom bi ljubio i milovao zaklanu životinju, čistio i mazio kokoš koju je sam zlostavljao”⁹⁰.

Od trenutka od kojeg je njegova seksualnost povrijeđena, on je ostatak života posvetio interesujući se isključivo za Caddy. Quentinova najdraža igra je bila ispitivanje Caddy-inih granica, a po tome je želio da ipak on bude taj s kojim će naknadno podijeliti nježnost. Zapravo, Quentin ovo sve radi jer je ljut na Caddy što mu je oduzela mogućnost da jedan dan on ima

⁸⁹ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 108.

⁹⁰ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 257.

normalan i zdrav seksualni život, a bez kojeg se, kao muškarac, percipira kao manje vrijedan u godinama u kojim je bio.

Sociolozi Fleming i Davis su 2018 godine izvršili ispitivanje momaka fakultetskog uzrasta o njihovim subjektivnim osjećajima vezanim za nevinost. Ispitanici su prijavili da gubitak nevinosti vide kao “postignuće”, “prekretnicu”, pa čak i “normu”. Sramoćenje onih koji su još uvijek nevini bilo je skoro pa nepisano pravilo. Prva upotreba sramoćenja bila je ušutkavanje djevice u razgovorima o seksualnim temama. Druga upotreba je bila da se nevinna osoba izmanipulira da radi određene stvari koje inače ne bi u strahu da ju se ne prozove nevinim, a što, u konačnici, i dovodi tu osobu u situacije u kojima će potencijalno zaista i izgubiti nevinost – ako već nije⁹¹.

Quentina su i sopstveni otac i njegova draga Caddy ušutkivali kada je podizao temu nevinosti. A, je li moglo biti veće sramote za Quentina od te?

Gnjev prema ženama

Jasonova naracija sadrži mnoge preklapne elemente kao Quentinova, između ostalog – kompleks inferiornog muškarca. Kod Jasona, on se malo proširuje i na koncept vladara, jer je Jason, za razliku od braće, zaista uspio da postane glava porodice – ili bar onoga što je od nje ostalo. Međutim, nije to uradio ni kroz kakvu gracioznu borbu za prevlast. Podsjetimo se Freudovog koncepta primalne horde: “Kada mladi mužjak naraste, tada nastaje borba o prevlast, i jači se, kada je drugog ubio ili otjerao, nameće za vođu grupe”.⁹² Quentin se nije morao ni sa kime nadjačavati, njemu je tron, malte ne, prepušten.

Freud na konkretnim primjerima poistovjećivanja životinje sa ocem dolazi do zaključka da vrlo vjerojatno mnogi muškarci imaju želju da preuzmu očevu moć i očeve žene, a što bi aludiralo ka tome da je osnovica egzogamije upravo strah od Edipova kompleksa.⁹³ Freud dalje kaže da čin preuzimanja vlasti koju je imao otac budi osjećaj kajanja, pa članovi totema podvrgavaju

⁹¹ Fleming, C., Davis, S. N. *Muškost i sramoćenje djevičanstva među studentima*. 2018. Str. 8-15.

⁹² Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 252.

⁹³ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 255-259.

ceremonijalnom ubistvu totemske životinje da bi se oslobodili tog stida i kajanja.⁹⁴ Dalje, bitno je istaći da, iako braća rade zajedno, čin preuzimanja prevlasti nije zacjeljujući za bratski odnos:

“Seksualna potreba ne sjedinjuje muškarce, već ih razdvaja. Ako su se braća ujedinila da nadvladaju oca, onda je svaki bio drugomu suparnik u odnosu na žene.” Poslije, da bi se izbjeglo ovo suparništvo, uvedena je i socijalna zabrana bratoubistva.⁹⁵

Iako razjedinjujuće, ovo suparništvo, međutim, je ono što na katarzičan način onome koji je prevladao daje osjećaj uspjeha. Jason nije uspio da ubije ni oca, ni Quentina, niti da ikada u Caddy probudi ono što je budio Benjamin. Stoga, Jason prelazi na sljedeću generaciju, gnjevan prema svakom muškarcu koji priđe Quentinu Jr. – Caddyinoj kćerci, koju je Caddy ostavila njima na čuvanje, kada je došla do realizacije da se ona nije ostvarila kao majka i da je za nju bolje da odraste u neurotičarskoj kući Compsonovih nego da luta sa Caddy.

Ne znamo razlog zašto se mala Quentin Jr. zove Quentin. Je li Caddy željela da Quentin Sr. nastavi nakon svog samoubistva kroz nju da živi, ili je pak u pitanju de-demonizacija samoga imena. Kao već ranije spomenuto, Caddyino ime se u kući Compsonovih izbjegavalo poput uroka nakon što je otišla i napustila ih. Kod primitivnih naroda, postojao je urođeni strah od izgovora imena umrlog.⁹⁶ S time što su maloj Quentin dali ime ‘Quentin’, oživjeli su ime njezina pokojnog ujaka, dok ‘Caddy’ ostaje mrtvo i demonizirano.

Vraćajući se na Jasona, Freud ističe i da je gnjev od gubitka jedna normalna, prirodna reakcija. Međutim, problemi nastaju upravo u ovom slučaju – kada, umjesto da žali za svojim gubitkom, muškarac se okrene gnjevu i srdžbi:

⁹⁴ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 268-270.

⁹⁵ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 270-272.

⁹⁶ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 178.

“Muškarac koji je izgubio ženu treba da izbegne pohlepu usmerenu na nalaženje zamene za gubitak [...]. Svako zamensko zadovoljavanje protivno je smislu žaljenja; ono bi moralo da rasplamsa bes duha.”⁹⁷

Kod Jasona, primjećujemo ovaj rasplamsani bijes duha. Quentin će često komparirati s njezinom majkom kada su u pitanju inače vrlo nespecifične radnje:

“Uzela je pero, ali umjesto da je potpiše samo je stajala sa pognutom glavom i drhtavim perom u ruci. Baš kao njena majka.”⁹⁸

Također, izgleda da Jason nije ljut samo na Caddy, nego na čitav ženski rod. Kod Quentina, rečenica *Sve su žene kučke* je prokletinja. Kod Jasona, ona je zakletva. Jason se trudi da drži ovaj neki stav višeg moraliteta u odnosu sa ženama, i da naglašava svoju superiornost gdje moguće:

“Imam pravilo da nikada ne čuvam ni komadić papira napisam ženskom rukom, a ja im uopće nikad ne pišem”⁹⁹

Jasonovom gnjevu doprinosi njegova sama uloga vladara, upravo radi toga što, fundamentalno, njegova priroda protivi onome što je primalna uloga vladara:

“Vladar živi samo za svoje podanike; njegov život ima vrednosti samo dotle dok ispunjava dužnosti svog položaja. [...] Još danas obožavan kao Bog, može mu se desiti da ga sutra ubiju kao zločinca”¹⁰⁰.

Jason ne mora da brine da će biti ubijen kao zločinac, jer nema ko da mu se suprotstavi. Jason je dobio kraljevstvo – koje ne želi. Jason je došao na čelo totema – koji ga je uništio. Još od Quentinove naracije¹⁰¹ saznajemo da su Caddy i Herbert razlog zašto je Jason još uvijek u domu Comptonovih, i zašto nije ‘maknuo sa mjesta’. Herbert je Jasonu obećao posao u banci, a što se

⁹⁷ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 177-178.

⁹⁸ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 189

⁹⁹ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 172

¹⁰⁰ Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu*. 1984. Str. 167-168.

¹⁰¹ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 90.

nije obistinilo nakon što se brak Caddy i Herberta raspao. Taj čin je amplificirao Jasonovu mržnju prema Caddy, i dalo mu ciničan pogled na život u kojem je njegova sudbina diktirana ženama. U svoju ulogu glave porodice Compson, uplovio je također vrlo cinično.

“Jednom kučka – uvijek kučka, no što ja velim. Velim ja sretna si ako je njeno bježanje iz škole jedino što te sikira. Velim ja trebalo bi da bude tu dolje u kuhinji u ovom trenutku, umjesto da je u svojoj sobi mackajući šminku po licu i čekajući da joj šest crnčuga, koji ne mogu ni ustati sa stolice ako nemaju šerpu punu kruha i mesa da im održava ravnotežu, naprave doručak”¹⁰².

Jason odbija Caddyinu finansijsku pomoć¹⁰³, kada Caddy želi da dođe da vidi Quentin – on manipuliše njezinim emocijama i ucjenjuje ju¹⁰⁴, a nad malom Quentin trenira strogoću¹⁰⁵ – kakvu je, vjerovatno, volio da je bio u autoritativnoj poziciji trenirati nad Caddy u vremenu kada je to objektivno zaista marilo. Njegov ultimativni cilj nije da bude dobar vođa svog totema, nego da povрати čast koju je izgubio sa time što je dozvolio da mu život propadne *zbog kučke*.

“No, što ja velim – jednom kučka, uvijek kučka. Samo me jednom pustite na dvadeset četiri sata, a da tu nema nikakvog prokletog newyorškog jevreja da me savjetuje što će se desiti. Neću da puno zaradim: to ću ostaviti pametnim kockarima da ih usišu. Samo želim ravnopravnu priliku da vratim svoj novac. A kad jednom to uradim, mogu dovesti cijelu ulicu Beale, i svu ludnicu ovamo, i njih dvoje mi mogu spavati u krevetu, a i onaj treći mi može zauzeti mjesto za stolom”¹⁰⁶

Vidimo da se kod Jasona javljaju isti paterni ponašanja kao kod Quentina. Primjerice, kako se Quentin grčevito prepirao sa Caddy da ju pokuša napraviti ljubomornom i kako su tjerali inat, tako se jednako strastveno Quentin Jr. i Jason prepiru:

¹⁰² Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 161.

¹⁰³ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 193.

¹⁰⁴ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 179-184

¹⁰⁵ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 164

¹⁰⁶ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 228

“Samo poderi tu haljinu’, velim ja, ‘i dobićeš batine na licu mjesta kojih ćeš se sjećati cijelog života’. Vidi hoću li’ veli ona. Onda sam vidio da zbilja pokušava da ju podere.”¹⁰⁷

U onim trenucima u kojim je Quentin osjećao inferiornost, izgubio samopouzdanje i ustuknuo, Jason radi upravo suprotno: on bilo koju prijetnju svom autoritetu kanalizira ne kao dokaz da je slabiji, nego kao dokaz da se treba više naljutiti i jače truditi.

“Upravo u ta doba sam slučajno pogledao niz uličicu i vidio ju. Kada sam koraknuo unatrag i pogledao na sat nisam u tom trenutku vidio ko je on, jer sam gledao na sat. Bilo je samo pola tri, četrdeset pet minuta prije nego je iko osim mene očekivao da će ona biti vani.”¹⁰⁸ “Cijelo se vrijeme bojim da ću naletiti na njih usred ulice ili pod nekim kolima na trgu, poput para pasa.”¹⁰⁹

Umjesto da stoji pred Quentin Jr., plače, i pita ju da mu pokuša objasniti zašto se ide vucarati sa nekim momkom u doba u koja bi trebala biti u školi – a što je radio Quentin Sr. sa Caddy – Jasona obuzme bijes i on provede ostatak dana u potrazi i misiji da zatekne Quentin u činu, a da, po tom, ima razlog da konačno svu svoju huju nad njom iskali, i da joj dokaže da to ne smije i ne može da radi.

Jason pokušava da nalazi izgovore u tome zašto je toliko ljut na svoju sestričnu i da sam sebi racionalizira da postoje objektivni faktori u pitanju. Kako je Quentinu bolna rana bila što je Caddy sebi *dozvolila da to bude gradski dripac*, tako Jason zamjera Quentin Jr. što je “*dozvolila da se [njenom] ujaku smije čovjek koji nosi crvenu kravatu.*”¹¹⁰

Fundamentalno, patologija koju nosi Jason je ista patologija koju je nosio Quentin. U čemu je razlika? Razlika je u tome što je Quentin, u borbi za žene, izgubio. Quentin je fantazirao o tome da će propucati Daltona i Herberta u Caddyinoj sobi. Quentin je svoj bijes iskalio u tuči sa

¹⁰⁷ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 167.

¹⁰⁸ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 202

¹⁰⁹ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 209

¹¹⁰ Faulkner, W. *Krik i Bijes*. 1999. Str. 2012.

kolegom sa fakulteta, jer se Daltonu i Herbertu nije mogao suprotstaviti. Quentin je tugovao nad svojom sudbinom muškarca koji je izgubio, i simbolično ali i doslovno se predao kada se ubio. Jason, s druge strane, je dobio svoj totem na gotovo, ali to nije bila ona moć koju je on želio. Međutim, on nije sebi dozvolio period žaljenja, da se suoči sa svojim emocijama, i da ih isfiltrira. U gnjevu, on je našao ono što Freud kaže da je *zamjensko zadovoljavanje protivno vidu žaljenja*. Jason je sebi postavio kao životni cilj da uspije vratiti natrag sve što mu je Caddy oduzela, i da se pritom sveti ženskom rodu putem – popločanim mržnjom i srdžbom, a sve zbog onoga što je njihov otac još davno rekao Quentinu – *jer ih povređuje činjenica kakva je priroda*, jer je činjenica da je incest zaista urođeni tabu koji budi unutarnje neuroze i konflikte kod osoba koji se sa njime susretnu i nije ga moguće prebroditi – nego samo zaobići i od njega pobjeći. A, Compsoni to ne prihvaćaju, pa se, umjesto toga da budu ljuti na to jer incest postoji, oni ljute na to što su ikada imali sestru.

Zaključak

Faulkner u svom djelu “Krik i Bijes” čitaoca upoznaje sa jednom neurotičnom, slomljenom, izoliranom, srednjeklasnom porodicom prigradskog SAD-a sa početka dvadesetog stoljeća. U toj porodičnoj strukturi, postoje tri brata i sestra koji su prepušteni sami sebi na odgajanje, dok oni koji im trebaju biti odgajatelji obnašaju samo egzistencijalnu ulogu skrbnika – ali ne i funkcionalnu. U takvoj porodičnoj strukturi, dolazi do incestoidnih tenzija između braće i sestre, koja je instinktivno, poput svih žena suvremenica, preuzela *ulogu male majke*.

Tema incesta u ovome romanu nije sakrivena – štaviše, u Quentinovoj naraciji je naglašena i naslovljena svojim imenom. Međutim, čitaoc koji nema pozadinsko znanje o temi incesta ne bi nužno mogao da isprva identificira sve moguće – uglavnom bihevioralne – elemente, aluzije, metafore, i ilustracije koje je Faulkner vješto prepleo u svoj roman. Za analizu istih, u ovom slučaju, savršeno pristaje psihoanalitičarsko djelo Sigmund Freuda, “Totem i Tabu”, koje proučava teme incesta, tabua, i neurotičarskih tendencija internog konflikta tabua kod primitivnih naroda. Obzirom da *Krik i Bijes* sadrži i naraciju Benjamina, mentalno-zaostalog idiota koji je sveden samo na primalne tjelesno-kognitivne sposobnosti, imamo tu unikatnu mogućnost da direktno identificiramo i kompariramo različite koncepte koje je Freud iznio u *Totem i Tabu* kod primitivnog čovjeka i divljaka u kontrastu sa time kako se ti isti koncepti odražavaju kod ‘modernog čovjeka’, to jeste – u naracijama Quentina i Jasona.

Metodom analize smo dokazali da *Krik i Bijes* ilustrira psihoneurotičarske histerične i nasilne tendencije onih koji se nađu pred incestom, te kako je isti urođeno percipiran kao tabu čak i kod onih koji ne razumiju što je tabu. Istakli smo i kako na čovjeka još uvijek djeluju određene primitivne prakse i rituali poput rituala čišćenja, kao i koliko je kompleks inferiornosti značajan za razvoj – to jeste, regresiju – modernog muškarca jednako koliko je bio i primitivnog. Naposljetku, ovaj rad je naglasio i kako incest, čak i kada ne ostavi potomstvo, može da napravi kompletnu disoluciju jedne porodice, a sve zbog činjenice da moderni čovjek, bez obzira na svoj napredak, nije još nikad našao adekvatan način da se nosi sa konfliktnim osjećajem tabua, nego postoji još uvijek taj strah, odvratnost, nepoznanica, i osjećaj zaraznosti – *ko prekrši tabu, taj i sam postaje tabu*.

Izvori

1. Američka Asocijacija Psihologa. *APA Rječnik Psihologije*. (Engl. *APA Dictionary of Psychology*). 2022. Pristupljeno na: <https://dictionary.apa.org/delire-du-toucher>
2. Beck, R. *Nečisto: Meditacije o Čistoći, Gostoljubivosti i Smrtnosti* (Engl. *Unclean: Meditations on Purity, Hospitality, and Mortality*). Kembridž: Lutterworth Press. 2012. Preuzeto sa: https://books.google.ba/books/about/Unclean.html?id=V_IFBAAAQBAJ&redir_esc=y
3. Faulkner, W. *Krik i Bijes* (Engl. *The Sound and The Fury*). Njujork: Jonathan Cape and Harrison Smith, 1929. Prevod: Radeljković, Z. Sarajevo: Svjetlost, 1999.
4. Fleming, C., Davis, S. N. *Muškost i sramoćenje djevičanstva među studentima* (Engl. *Masculinity and VirginShaming Among College Men*). The Journal of Men's Studies 1-20. Kalifornija: SAGE Publications. 2018. Preuzeto sa: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1060826518758974>
5. Pollack, E. G. *Djetinjstvo koje smo Izgubili: Kada su Braća i Sestre bili Skrbnici, 1900-1970*. (Engl. *The Childhood We Have Lost: When Siblings Were Caregivers, 1900-1970*). Oksford: Journal of Social History, Br. 36(1), 31–61. 2002. Preuzeto sa: https://www.researchgate.net/publication/236767524_The_Childhood_We_Have_Lost_When_Siblings_Were_Caregivers_1900-1970
6. Potter, L. *Kako incest u djetinjstvu utječe na interpersonalne odnose odraslih žena*. (Engl. *How does childhood incest affect the interpersonal relationships of adult females*). University of Northern Iowa, 2002. Pristupljeno na: <https://scholarworks.uni.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2352&context=grp>
7. Pusch, S., Ross, T., Fontao, M. I. *Okruženje Unutarobiteljskih Prijestupnika: Sustavni Pregled Dinamike u Incestuoznim Obiteljima* (Engl. *The Environment of Intrafamilial Offenders : A Systematic Review of Dynamics in Incestuous Families*). SOTRAP (<https://sotrap.psychopen.eu/>) Br. 16, 2022. Preuzeto sa:

https://www.researchgate.net/publication/357293658_The_Environment_of_Intrafamilial_Offenders_A_Systematic_Review_of_Dynamics_in_Incestuous_Families

8. Robinson, C. *Sinestezija i Sjećanje: Eksploratorna Analiza* (Engl. *Synesthesia and memory: an exploratory analysis*) Modern Psychological Studies: Br. 21 : Izdanje 1. , Esej 11. Dostupno Na: <https://scholar.utc.edu/mps/vol21/iss1/11>. Preuzeto sa: <https://scholar.utc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1255&context=mps>
9. Hassan, A., Barber, S. J. *Efekat učestalosti repetitive na iluzioni efekat istine.* (Engl. *The effects of repetition frequency on the illusory truth effect*). Cognitive Research: Principles and Implications, Br. 6, Članak 38, 2021. Pristupljeno na: <https://cognitiveresearchjournal.springeropen.com/articles/10.1186/s41235-021-00301-5>
10. Neller, J. D., Fabian, J. M. *Trauma i njezin doprinos nasilnom ponašanju.* (Engl. *Trauma and its contribution to violent behaviour*) CJM, Broj 66, 2006/7. Str. 6-7. Pristupljeno na: <https://www.crimeandjustice.org.uk/sites/crimeandjustice.org.uk/files/09627250608553387.pdf>
11. Seemanová, E. *Studija Djece Incestoidnih Parenja.* (Engl. *A Study of Children of Incestuous Matings*). Bazel: Human Heredity, Br. 21(2), Str. 108–128. 1971. Preuzeto sa: <http://www.jstor.org/stable/45100818>
12. Sigmund, F. *Ego i Id i Ostala Djela* (Engl. *The Ego and the Id and Other Works*). London: Hogarth Press. 1923. Str. 172-179. Preuzeto sa: http://www.english.upenn.edu/~cavitch/pdflibrary/Freud_Dissolution.pdf
13. Sigmund, F. *O Seksualnoj Teoriji* (Njem. *Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie*). Lajpcig: Franz Deuticke, 1905. Prevod: Milekić, P. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu.* Beograd: Kultura, 1984.
14. Sigmund, F. *Totem i Tabu* (Njem. *Totem und Tabu: Einige Übereinstimmungen im Seelenleben der Wilden und der Neurotiker*). “Imago”. Boston: Johns Hopkins University Press, 1913. Prevod: Milekić, P. *O Seksualnoj Teoriji i Totem i Tabu.* Beograd: Kultura, 1984.

15. Sills, D., Fisher, M. *Izazivanje Ljubomore u svrhu dobivanja Pažnje Partnera*. (Engl. *Inducing Jealousy to Get Your Mate's Attention*) Psychology Today, 2011.
Pristupljeno na:
<https://www.psychologytoday.com/us/blog/loves-evolver/201111/inducing-jealousy-get-your-mates-attention>
16. Stojiljković, S. *Psihijatrija sa Medicinskom Psihologijom*. Novi Sad: Budućnost, 1964.
17. Strawser, J. *Muška Trauma u William Faulknerovom Krik i Bijes*. (Engl. *Masculine Trauma in William Faulkner's The Sound and the Fury*). MA Teza. Kalifornija: State University San Marcos. 2019. Preuzeto Sa:
<https://scholarworks.calstate.edu/downloads/ks65hc680>
18. Susman, D., Cherry, K. *Što je Komplex Krivnje?* (Engl. *What is a Guilt Complex?*). VeryWellMind, 2021. Pristupljeno na:
<https://www.verywellmind.com/guilt-complex-definition-symptoms-traits-causes-treatment>
19. Yates, P., Allardice, S. *Seksualno Zlostavljanje Braće i Sestara: Pregled Znanja i Prakse*. (Engl. *Sibling sexual abuse: A knowledge and practice overview*). 2021. Preuzeto sa:
<https://hillingdonsafeguardingpartnership.org.uk/wp-content/uploads/2022/08/Sibling-sexual-abuse-report.pdf>
20. Zhong, C., Liljenquist, K. A. *Pranje Grijeha: Prijetnja Moralu i Fizičko Pročišćavanje* (Engl. *Washing Away Your Sins: Threatened Morality and Physical Cleansing*). Science: 313(5792) – Online ISSN: 1095-9203, Str. 1451-2. 2006. Preuzeto sa:
https://www.researchgate.net/publication/6830414_Washing_Away_Your_Sins_Threatened_Morality_and_Physical_Cleansing